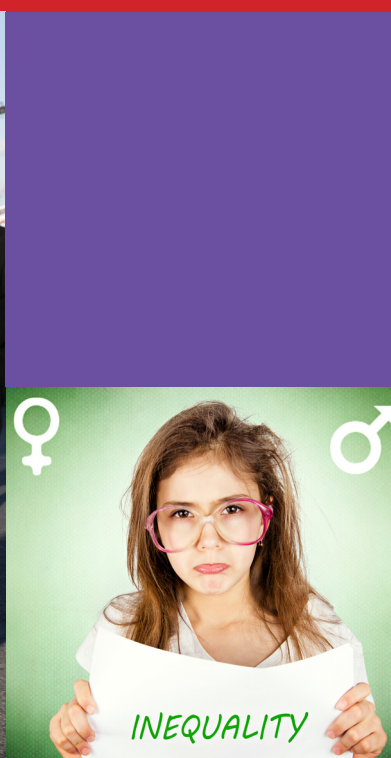

GESTIUNEA CONTROVERSELOR

DEZVOLTAREA UNEI STRATEGII DE GESTIUNE A CONTROVERSELOR ȘI PREDAREA PROBLEMELOR CONTROVERSATE ÎN ȘCOLI

Un instrument util pentru directori
de școală și consilii de administrație
în gestionarea controverselor
și predarea problemelor
controversate în școală.
Dezvoltat cu participarea Austriei,
Ciprului, Irlandei, Muntenegrului
și a Regatului Unit și cu sprijinul
Albaniei, Franței și Suediei

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

Implemented
by the Council of Europe

GESTIUNEA CONTROVERSELOR

DEZVOLTAREA UNEI STRATEGII PENTRU
GESTIUNEA CONTROVERSELOR ȘI
PENTRU PREDAREA PROBLEMELOR
CONTROVERSATE ÎN ȘCOLI

Un instrument de auto-reflecție
pentru conducerea școlii

Titlu original:

Managing Controversy: Developing a strategy for handling controversy and teaching controversial issues in schools

ISBN 978-92-871-8307-1

Această traducere a fost realizată cu susținerea financiară a Uniunii Europene. Conținutul acestui manual este responsabilitatea autorilor și nu reflectă neapărat politica oficială a Uniunii Europene sau a Consiliului Europei.

Toate drepturile rezervate. Nicio parte din această publicație nu poate fi tradusă, reprodușă sau transmisă, în nicio formă sau prin niciun mijloc, electronic (CD, internet etc.) sau mecanic, inclusiv fotocopiere, înregistrare sau prin sisteme de stocare și regăsire a informației, fără acordul prealabil, în scris, de la Directorate of Communications (F-67075 Strasbourg Cedex sau publishing@coe.int).

Toate cererile cu privire la reproducerea sau traducerea acestui document sau a unei părți din acest document ar trebui adresate Directorate of Communications (F-67075 Strasbourg Cedex sau publishing@coe.int). Orice alte tipuri de corespondență cu privire la acest document ar trebui adresate Co-operation and Capacity Building Division, Education Department, Council of Europe.

Designul copertilor: Departamentul de Producție a Documentelor și a Publicațiilor (SPDP), Consiliul Europei

*© Pozele de pe copertă: Shutterstock
Layout: Jouve, Paris*

*Council of Europe Publishing F-67075 Strasbourg Cedex
<http://book.coe.int>, www.coe.int*

*© Consiliul Europei, Ianuarie 2017
Imprimat în limba engleză la Consiliul Europei.*

*Titlul traducerii în limba română:
GESTIUNEA CONTROVERSELOR: DEZVOLTAREA UNEI
STRATEGII PENTRU GESTIUNEA CONTROVERSELOR ȘI
PENTRU PREDAREA PROBLEMELOR CONTROVERSATE ÎN
ȘCOLI*

Text produs de și utilizat cu permisiunea Consiliului Europei. Această traducere este publicată având acordul Consiliului Europei, dar sub responsabilitatea exclusivă a traducătorului.

©Fundația Noi Orizonturi, septembrie 2019, traducere în limba română

*Layout: Fundația Noi Orizonturi
Imprimat de: Fundația Noi Orizonturi
Traducător: Ana-Lioara Firea*

Această publicație face parte din pachetul de formare al profesorilor – *Să trăim cu controversa: predarea problemelor controversate prin educație pentru cetățenie democratică și drepturile omului* – pentru a oferi resurse pentru o dezvoltare profesională cuprinzătoare, pe care să se bazeze toate aspectele activității școlare din acest domeniu.

Cuprins

MULȚUMIRI	5
PREFAȚĂ	7
INTRODUCERE	9
1. CONDUCEREA ȘCOLII	15
2. ETOSUL ȘI CULTURA ȘCOLARĂ	19
3. PREDAREA ȘI ÎNVĂȚAREA	23
4. CURRICULUMUL	25
5. VOCEA ELEVILOR	29
6. GHIDARE ȘI SUSȚINERE	33
7. IMPLICAREA PĂRINȚILOR	37
8. GESTIUNEA RISCULUI	41
9. DEZVOLTAREA ȘI FORMAREA PERSONALULUI	45
ANEXA 1 O LISTĂ DE POSIBILE ACȚIUNI	49
ANEXA 2 GESTIUNEA PROBLEMELOR CONTROVERSATE: IMPLICAREA CONDUCERII ȘI DIRECTORILOR ȘCOLII – DOCUMENT ORIENTATIV	53
REFERINȚE ȘI RESURSE	61

Mulțumiri

Publicația *Gestiunea problemelor controversate* ține de Programul de proiecte pilot „Drepturile omului și democrația în acțiune” al Uniunii Europene/Consiliului Europei, menit să implementeze principiile din Carta Consiliului Europei privind educația pentru cetățenie democratică și educația pentru drepturile omului.

Autori

Ted Huddleston și David Kerr.

Parteneri de proiect

Susanne Reitmair-Juárez, Democracy Centre, Viena, Austria

Sigrid Steininger, Ministerul Federal al Educației și al Drepturilor Femeii, Viena, Austria

Pavlina Hadjitheodoulou-Loizidou și Despo Kyprianou, Institutul Pedagogic Cipru, Ministerului Educației și Culturii, Cipru

Aidan Clifford și Mary Gannon, City of Dublin Vocational Education Committee Curriculum Development Unit, Irlanda

Bojka Djukanović, președinte UNESCO responsabil cu Educația pentru cetățenie democratică și drepturile omului, University of Montenegro, Muntenegru

David Kerr și Ted Huddleston, Citizenship Foundation, Londra, Marea Britanie

Parteneri asociați

Tommy Eriksson, Agenția Națională suedeză pentru Educație, Suedia

Astrit Dautaj, Institutul dezvoltării educației, Albania

Consiliul Europei

Yulia Pererva, Marc Hory

Prefață

Controversele și problemele controversate sunt în centrul societăților noastre democratice. Așadar, în centrul unei educații eficiente pentru cetățenie democratică și pentru drepturile omului ar trebui să fie învățarea gestionării unor astfel de probleme. După cum afirma (Sir) Bernard Crick în raportul său prolific din 1998, *Educația pentru cetățenie și predarea democrației în școli*, care a dus la introducerea Cetățeniei ca materie obligatorie în Anglia în 2002:

Învățarea dialogării cu cei și respectarea celor ce au valori diferite de ale noastre sunt elemente centrale ale procesului democratic și esențiale pentru protejarea și întărirea democrației și stimulării culturii drepturilor omului. (Crick 1998)

Consiliul Europei deține un record uluitor în promovarea educației pentru cetățenie democratică, drepturile omului și dialog intercultural și în stimularea și predarea importanței culturii democratice. Așadar, este potrivit ca tocmai Consiliul Europei, în parteneriat cu Uniunea Europeană, să fie facilitatorul creării unui nou pachet de dezvoltare profesională, cu ajutorul partenerilor din toată Uniunea Europeană, prin programul de proiecte pilot din 2015 privind educația pentru cetățenie democratică și educația pentru drepturile omului.

Acest manual este oportun. Există multe probleme în societate, în comunități și în viața de zi cu zi pe care tinerii europeni sunt dispuși să le discute. Dar adesea li se neagă astfel de oportunități în școală, pentru că aceste probleme sunt văzute ca fiind o provocare prea mare pentru ora de la clasă și prea dificil de gestionat la nivelul școlii. Tinerii sunt mai degrabă confuzi, furioși și încurcați, fără nimeni care să îi ajute să înțeleagă aceste probleme și care să le ghideze înțelegerea, dialogul și învățarea.

Știm că includea unor probleme controversate în curriculum școlar implică niște întrebări pedagogice dificile – cum ar fi cum protejăm sensibilitățile elevilor din culturi și contexte diferite, cum prevenim divergențele la clasă și cum predăm un conținut controversat în mod echilibrat, evitând să părem părtinitori. Se ridică și întrebări despre libertatea academică și despre rolul credințelor și valorilor profesorului.

Știm și că apar întrebări de politică școlară pentru conducerea și direcțiunea școlii, ca de exemplu cum să susțină profesorii în predarea problemelor controversate, cum să ofere oportunități suplimentare de dialog în comunitatea școlară, de exemplu prin forme democratice de guvernare a școlii, cum să promoveze un etos școlar încurajator, cum să monitorizeze calitatea generală a informațiilor date elevilor și cum să abordeze anxietățile părinților și ale altora din afara școlii.

Acest manual este o unealtă utilă la ambele niveluri. Se bazează pe pachetul pentru profesori – *Să trăim cu controversa: predarea problemelor controversate prin educație pentru cetățenie democratică și drepturile omului* – pentru a oferi susținere practică conducerii și direcțiunii școlii cu privire la modul de a gestiona pro activ și de a reacționa la probleme controversate în școală și în afara ei.

Noi și toți partenerii implicați în acest pachet de dezvoltare profesională sperăm ca în timp, *Gestiunea problemelor controversate* să fie folosită în tandem cu *Trăind printre controverse* pentru a întări gestiunea problemelor controversate la nivelul școlii, o dată cu întărirea predării problemelor controversate la clasă în toată Europa. Acest lucru va fi benefic pentru tineri și va contribui la o educație pentru cetățenie democratică și pentru drepturile omului mai eficientă și la protecția și întărirea societăților noastre democratice.

Ted Huddleston

David Kerr

Citizenship Foundation (Marea Britanie)

Octombrie 2016

Introducere

Beneficiile predării unor probleme controversate sunt evidente, importante și variate, la fel cum este evident că introducerea unor probleme controversate este necesară pentru o educație eficientă pentru cetățenie democratică și pentru drepturile omului pentru toți tinerii din societatea modernă. (Director școlar, Muntenegru)

Trebuie să abordăm problemele controversate complexe și provocatoare ce apar în interacțiunile de zi cu zi cu și între elevi și să le oferim un spațiu în care să se simtă în siguranță să exploreze idei, întrebări, opinii și să dezvolte și să stăpânească limba și arta gândirii critice. (Director școlar, Suedia)

Controversele sunt o parte inevitabilă și tot mai prezentă a vieții, deci și a vieții școlare în Europa. Și totuși, puțini directori din țările europene primesc o formare care să îi ajute să gestioneze probleme controversate la școală. Programele de dezvoltare ale viitorilor directori menționează rar acest subiect, iar programele de dezvoltare profesională abia îl menționează, dacă o fac.

Gestiunea controverselor este un instrument de auto-reflecție pentru directori și pentru echipele de conducere, creat pentru a acoperi această lacună. Instrumentul îi ajută să reflecteze la modul în care sunt gestionate controversele în școlile lor și să ofere sugestii practice pentru cum ar putea fi adresată mai pro activ și mai strategic.

Mesajul central vizează controversele ca parte firească a vieții școlare, și nu ca factor de temut și care au beneficii sociale și educaționale semnificative atunci când sunt bine gestionate.

La ce ne referim când spunem „probleme controversate”?

Ne referim la probleme care „stârnesc sentimente puternice și opinii divizate în comunități și societăți”.¹ Variaza de la local la global, de la minarete, la gaze cu efect de seră. Variaza și de la un loc la altul. De exemplu căsătoriile între persoanele de același sex sunt un subiect relativ neproblematic în unele țări europene, în timp ce în altele este un subiect extrem de controversat. Unele probleme controversate au un trecut lung și extins, precum „problema irlandeză” în Irlanda de Nord și conflictul turco-kurd în Turcia; altele, precum hărțuirea online (cyberbullying) și amenințarea radicalizării tinerilor, au apărut relativ recent.

Unde apar problemele controversate în școli?

Problemele controversate pot apărea în legătură cu orice aspect al vieții școlare. Dar, din motive de conveniență, vom identifica trei zone în care acestea apar.

- ▶ **Curriculum** – atunci când controversele apar în legătură cu una dintre materiile, unul dintre cursurile sau una dintre activitățile propuse la școală, de exemplu în știință, controversa legată de predarea evoluției.
- ▶ **Cultură** – atunci când controversele apar în legătură cu un aspect al vieții școlare de zi cu zi (regulile sale, modul în care oamenii interacționează și se poartă etc.), de exemplu controversa legată de purtarea vălului islamic.
- ▶ **Comunitate** – atunci când controversele apar la școală în legătură cu o problemă sau cu un eveniment din lume (de exemplu legat de părinți, grupuri ale comunității locale, evenimente naționale și internaționale), cum ar fi controversa publică legată de politicile guvernamentale de imigrație ce afectează modul în care sunt tratați copiii imigranți de către colegii lor de la școală.

Aceștia sunt „cei trei C” ai educației pentru cetățenie democratică: curriculum, cultură și comunitate. Deși distincte, se suprapun adesea. Influența conflictelor și controverselor ce își au originea în societatea mai largă asupra evenimentelor din școli este în special foarte mare.

---

1. Kerr și Huddleston (2015), p.8.

Probleme controversate în curriculum

Curriculumul este o sursă obișnuită de controversă în școli. Unele materii, ca următoarele, sunt mai asociate cu controversele decât altele.

- ▶ **Istorie** – relatări contestate ale trecutului
- ▶ **Religie** – probleme morale și întrebări cu privire la sensul vieții
- ▶ **Educația pentru sănătate** – probleme sensibile de natură personală
- ▶ **Educație civică** – programe și ideologii politice conflictuale
- ▶ **Literatură** – probleme morale și sociale și dileme în cadrul ficțiunii
- ▶ **Știință** – teorii și aplicații rivale

Controversele sunt imprevizibile iar problemele controversate pot apărea oricând în predarea aproape oricărei materii sau în orice activitate școlară.

De ce devin controversele o problemă educațională tot mai presantă în Europa?

Deși au existat mereu în școală, dificultățile asociate cu abordarea problemelor controversate în viața școlară au devenit tot mai pronunțate în ultimul timp dintr-o serie de motive. Acestea includ: nivelurile crescânde de diversitate din școli; sensibilitatea crescută în raport cu întrebările identitare; și creșterea utilizării rețelelor sociale și a comunicării electronice imediate.

Nivelurile crescânde ale diversității din școli

Școlile europene nu au fost niciodată atât de diverse, iar diversitatea nu a fost niciodată atât de variată – incluzând diferențe de natură culturală și religioasă, dar și de orientare sexuală, de nevoi educative speciale, dizabilități și diverse alte forme de identitate individuală sau de grup.

Sensibilitatea crescută în raport cu întrebările identitare

Oamenii sunt tot mai conștienți de diferențele din societate ca urmare a combinației dintre grija publică apărută în urma unor incidente celebre de violență și tulburare socială în unele țări europene, o conștientizare mai mare a drepturilor individuale și anxietăți cu privire la discrepanța socială crescândă. Toate acestea au dus la apariția unor noi și neașteptate forme de controversă în școli.

Creșterea nivelului utilizării rețelelor sociale și a comunicării electronice imediate

În lumea mass-media și a comunicării electronice imediate, prin dispozitive portabile precum telefoane și laptopuri, cu acces instant la internet, elevii sunt expuși constant la conflicte și controverse ale vieții adulților, atât acasă, cât și la școală. Această expunere nu poate fi oprită de școli.

Cum ar trebui abordată controversa?

Cea mai bună abordare a controverselor ar fi să nu ne ferim de ea, ci să o acceptăm ca pe o parte firească a vieții școlare, ce poate fi rezolvată prin dialog și dezbateri. Aceasta este calea democratică. Discuția și dezbaterile devin centrul vieții școlare – nu ca exercițiu formal, ci ca mod de facto de rezolvare a disputelor și a conflictelor de opinie în comunitatea școlară.

Pentru elevi, acest lucru înseamnă să poată să recunoască discuțiile asupra unor probleme controversate (la clasă, în consiliul școlii, în cluburi de dezbateri etc.) ca având un dublu scop. Pe de o parte, ele reprezintă o oportunitate pentru elevi să își discute și dezbată opiniile. Pe de altă parte, discuțiile sunt un mijloc de învățare – nu doar la nivel academic, ci și de învățare a unor mijloace de gestiune a controverselor și a diferențelor în școală și în general în viață. Sunt expresia și mijlocul învățării cetățeniei democratice.

Care sunt beneficiile acceptării controverselor?

Pentru unii, gândul de a avea de-a face cu controversele în mod deschis poate fi intimidant. Opțiunea cea mai sigură și mai ușoară pare să fie evitarea sau atenuarea diferențelor. Dar această opțiune devine tot mai dificilă

de susținut și de justificat. Tinerii din toată Europa sunt mai conștienți ca niciodată de ce se întâmplă în lumea întreagă și sunt tot mai vocali cu privire la dreptul lor de a avea un cuvânt de spus despre viitorul lor. Cu acces aproape universal la rețelele de socializare, nu mai este fezabil pentru școli să încerce să elimine controversele sau să pretindă că acestea nu există sau că au loc doar în afara școlilor.

Totuși, argumentul principal aici nu este doar că nu mai putem evita controversa, ci și că și dacă ar fi posibil, nu ar fi de dorit. Ignorarea controverselor ar însemna ignorarea multor beneficii sociale și educaționale ce rezultă din acceptarea deschisă a acestora și din luarea sa în serios atunci când apare în viața școlară. Aceste beneficii includ: o ameliorare a învățării curriculumului; o școală mai sigură, mai corectă și mai respectuoasă; și o societate mai justă, mai incluzivă și mai democratică.

Ameliorarea învățării curriculumului

Controversele sunt deja prezente în multe materii școlare. De exemplu istoria, unde lipsa unor relatări contestate ale trecutului ar fi propagandă pură. Încurajarea elevilor să exploreze și să discute controversele care apar sau care definesc diferite materii îi ajută să își lărgescă și să aprofundeze înțelegerea subiectului. Îi mai ajută și să dezvolte și exerseze elemente esențiale de gândire critică precum: recunoașterea unor poziții părtinitoare; evaluarea dovezilor și a argumentelor; căutarea unor interpretări și perspective alternative; și interacțiunea inteligentă cu sursele online și cu alte tipuri de media. În fine, problemele controversate transformă învățarea într-una reală și relevantă. Pot aduce la viață subiecte seci și motiva elevii să aplice ce învață la clasă în viața reală.

O școală mai sigură și mai respectuoasă

Încurajarea elevilor să discute controversele pe măsură ce și când apar în școală, îi poate ajuta să dezamorseze tensiunea care adesea învâluie astfel de probleme, împiedicând agravarea lor. Discuțiile ajută la soluționarea și reducerea unor probleme școlare existente – de exemplu bullyingul; homofobia; discriminarea; și discursul instigator. Încurajează elevii să asculte și să fie mai respectuoși unul față de celălalt, astfel încât să ajungă să valorizeze dialogul, nu agresiunea, ca mod de soluționare a diferențelor pe care le au între ei sau cu alții din școală.

O societate mai justă, mai incluzivă și mai democratică

Implicarea în probleme controversate ajută la echiparea elevilor în materie de cunoștințe civice, valori și abilități, care le permit să fie cetățeni informați, activi și responsabili. Acestea sunt cunoscute și drept „competențe pentru o cultură democratică”.² Învață cum să își apere drepturile democratice și drepturile altora, să își exerseze responsabilitățile și să confrunte discriminarea – punând astfel bazele pentru o societate mai corectă, mai egală și mai participativă.

Care sunt implicațiile acestui tip de abordare pentru conducerea școlii?

În Europa de azi, abordarea controverselor este în mare măsură reactivă și ad-hoc. Controversele sunt abordate individual, pe măsură ce și când apar. Se fac rar legături între diferite probleme controversate, sau între problemele controversate din curriculum și cele din viața școlară, sau cele conectate la evenimente externe. Deși dialogul și dezbaterile sunt văzute drept aspecte importante în învățarea academică, potențialul lor în soluționarea problemelor școlare este adesea ignorat. Ideea de a lega discuția de la clasă de alte forumuri de dezbateri din școală, precum consiliul elevilor, este rar luată în considerare.

Dacă această abordare era acceptabilă în trecut, situația din Europa de azi sugerează că gestiunea controverselor în școli nu mai poate fi lăsată la voia întâmplării. Este nevoie de o abordare mai pro activă. Ce înseamnă acest lucru în practică poate varia de la școală la școală și de la țară la țară.

Oriunde ar avea loc, va fi nevoie de diferite strategii de gestiune. Acestea includ: crearea unei culturi școlare de susținere; conectarea curriculumului; cultură și comunitate; implicarea întregului personal – și cei care predau și cei care nu; gestiunea riscului; și trasarea responsabilității de gestiune.

2. www.coe.int/t/dg4/education/Source/competences/CDC_en.pdf.

Crearea unei culturi școlare de susținere

O cultură școlară ce încurajează discutarea problemelor controversate este una în care diversitatea de opinie este celebrată și unde oricine – membru al personalului, elev sau părinte – simte că poate adresa întrebări fără să se teamă. Una în care valoarea socială și educațională a unor astfel de discuții este recunoscută și acceptată la nivel larg. Crearea unei astfel de culturi presupune promovarea unui simț de apartenență și de responsabilitate în toată comunitate școlară, prin accentuarea incluziunii, a egalității de gen, a democrației, a participării elevilor, a bunăstării și a altor principii conexe. Implică și identificarea și asumarea reducerii sau combaterii factorilor care subminează aceste principii, cum ar fi marginalizarea indivizilor sau a grupurilor minoritare.

Conectarea curriculumului, culturii și a comunității

Gestiunea controverselor nu presupune simpla predare a unor „probleme spinoase” din curriculum – ci poate avea legătură cu orice aspect al vieții școlare. Presupune și acceptarea faptului că adesea controversesele se suprapun cu diferite aspecte ale vieții școlare – curriculumul, cultura școlară și legăturile școlii cu comunitatea mai largă („cei trei C” ai educației pentru cetățenie democratică) Acest lucru trebuie luat în considerare atunci când decidem cum să abordăm anumite probleme.

Implicarea întregului personal – și cei care predau și cei care nu

Dat fiind că aceste controversate pot fi legate de orice aspect al vieții școlare, atunci pot fi legate și de orice membru al personalului, și cei care predau și cei care nu. Așadar maniera de gestiune a problemelor controversate este relevantă pentru toți membrii personalului și toți pot participa – de exemplu, reflectând diversitatea în materia pe care o predau sau contribuind la un climat mai deschis și mai încurajator.

Gestiunea riscurilor

Pro activitatea presupune și anticiparea potențialelor probleme și soluții. Adică include estimarea riscului. O abordare strategică a controverselor poate implica un set de proceduri de bază implementat la nivelul școlii, ca să se poată acționa repede în cazul în care apare o problemă – de exemplu, o controversă externă care afectează comportamentul elevilor sau moralul acestora, plângeri ale unor părinți îngrijorați sau mediatizarea negativă.

Trasarea responsabilității de gestiune

Gestiunea problemelor controversate ar trebui să fie un domeniu de sine stătător al conducerii școlii. Ar trebui să includă cel puțin alocarea de timp și resurse de gestiune, cel mai probabil având un responsabil și trasând o politică la nivelul școlii – deși nu neapărat una scrisă. Fiind un domeniu distinct de responsabilitate al conducerii școlii, ar trebui să aibă loc alături de celelalte, în procesul formal de analiză și de dezvoltare al școlii.

Care este rolul conducerii școlii?

Rolul conducerii școlii în raport cu orice arie a politicii școlare este acela de a dezvolta o viziune comună a scopului pe care intenționează să îl atingă și de a identifica problemele ce trebuie abordate pentru a realiza această viziune. Un bun punct de pornire pentru problemele controversate este declarația de viziune strategică.

Declarația de viziune strategică este rezumatul principiilor de bază pe care se realizează politica școlii. Actul reflectării la ce ar trebui sau nu ar trebui inclus în declarația de viziune strategică ar trebui să clarifice gândirea, chiar dacă rezultatul nu este pus pe hârtie. Mai jos propunem o serie de sugestii ce pot ajuta la ilustrarea acestui proces.

O declarație de viziune strategică: o serie de principii sugerate

- ▶ Controversele nu ar trebui văzute drept o problemă, ci drept o parte firească a unei democrații.
- ▶ Problemele controversate nu ar trebui evitate, ci discutate deschis de câte ori se poate.
- ▶ Discutarea problemelor controversate este o parte esențială a educației democratice.
- ▶ Problemele controversate pot apărea oriunde și oricând.
- ▶ Problemele controversate sunt relevante pentru toți membrii personalului, nu doar pentru câțiva.

Pentru a putea dezvolta o politică asupra rolului controverselor și al problemelor controversate în viața școlară, este esențială o viziune clară. Aceasta oferă o bază solidă pe care se pot construi strategii și propuneri concrete. Ajută conducerea școlii în special la identificarea problemelor ce trebuie rezolvate.

Am identificat nouă probleme cheie care ar putea fi abordate pentru a realiza politici cu privire la problemele controversate. Fiecare are potențialul de a afecta într-o formă sau alta modul în care sunt gestionate controversele în școală. Importanța relativă a fiecărui element poate varia de la școală la școală, atât în ceea ce privește situația concretă în sine, cât și prin modul în care este percepută maniera de gestiune a problemelor controversate de către conducerea școlii.

De exemplu, dacă profesorii nu se simt suficient de încrezători pentru a gestiona probleme controversate la clasă, atunci predarea și învățarea ar putea fi un aspect ce trebuie abordat. Dacă elevii nu văd sensul dialogului, atunci poate calitatea vocii elevului în școală trebuie corectată. Iar dacă discuția este împiedicată de intoleranță sau prejudecăți, poate ar trebui corectată cultura școlară.

O problemă care riscă mereu să rămână importantă este dezvoltarea și formarea personalului. Aceasta nu este doar o altă problemă ce trebuie rezolvată, ci mai degrabă este mijlocul prin care sunt rezolvate toate celelalte.

O abordare strategică în gestiunea controverselor: nouă probleme cheie

- ▶ Conducerea școlii
- ▶ Etosul și cultura școlii
- ▶ Predarea și învățarea
- ▶ Curriculumul
- ▶ Vocea elevilor
- ▶ Ghidare și susținere
- ▶ Implicarea părinților
- ▶ Gestiunea riscului
- ▶ Dezvoltarea și formarea personalului

Care este legătura dintre Gestiunea controverselor și dezvoltarea politicii școlare?

Gestiunea controverselor susține dezvoltarea politicii școlare, identificând și explicând varietatea de opțiuni de politică disponibile conducerii școlii în raport cu gestiunea problemelor controversate. Are rolul unei cutii de rezonanță ce vă ajută să reflectați la presupunerile pe care le faceți și să vă testați ideile. Are și rol de listă de probleme ce ar trebui rezolvate pentru a duce la o schimbare și pentru a crea climatul potrivit în raport cu controversele și problemele controversate în școala dumneavoastră.

Utilizarea instrumentului

Pentru cine este util acest instrument?

Acesta este un instrument pentru conducerea școlilor din Europa.

La ce folosește?

Este un instrument de auto-reflecție, menit să vă ajute să vă gândiți la modul în care sunt gestionate controversele și problemele controversate în școala dumneavoastră și la modul în care ați putea dezvolta abordarea în această zonă.

Cum este structurat?

Este împărțit în nouă secțiuni, fiecare abordând o altă arie a vieții școlare, care ar putea avea un impact asupra gestiunii controverselor și a problemelor controversate. Fiecare secțiune conține descrierea ariei abordate, o explicație a rolului aceluși domeniu în gestiunea problemelor controversate, un studiu de caz dintr-o școală europeană și o sugestie practică pe care o puteți aplica în școala dumneavoastră.

Conține și o serie de întrebări scurte menite să stimuleze reflecția asupra propriilor idei și asupra situației din școala dumneavoastră. Aceste întrebări, esențiale pentru scopul acestui instrument, servesc drept hartă care să vă ghideze în trasarea opțiunilor de politici pe care le aveți.

Cum îl folosiți?

Puteți folosi instrumentul în mai multe feluri, inclusiv pentru a:

- ▶ vă familiariza cu problemele principale și cu gândirea din această zonă;
- ▶ evalua situația actuală din școala dumneavoastră;
- ▶ planifica dezvoltări ulterioare;
- ▶ ghida dezvoltarea profesională.

Pentru a vă familiariza cu problemele de bază, este suficient să citiți introducerea și secțiunea despre conducerea școlii, și poate să vă gândiți la cum ați răspunde la întrebările menite să stimuleze reflecția. Pentru o explorare mai aprofundată a problemelor, continuați cu celelalte secțiuni, gândindu-vă la întrebări pe măsură ce avansați.

Dacă folosiți instrumentul alături de echipa de conducere ca parte din analiza formală a procesului de evaluare și de dezvoltare, membrii echipei ar putea răspunde inițial individual la întrebări, apoi să își discute răspunsurile ca bază a discuției.

În Anexa 1 veți găsi o scurtă listă de acțiuni practice pe care conducerea școlii le poate utiliza în dezvoltarea unei strategii pentru gestiunea controverselor și pentru predarea problemelor controversate. Aceste acțiuni sugerate sunt derivate din cele nouă secțiuni ale instrumentului și rezumă problemele și întrebările adresate acolo. Au rolul unui ghid de reflecție, menit să susțină procesul de planificare ulterioară.

Pentru a înțelege mai multe despre contextul teoretic al instrumentului, puteți citi documentul orientativ din Anexa 2. Sau, puteți folosi documentul orientativ drept stimul inițial pentru activități de conștientizare.

Cum a fost dezvoltat acest instrument?

Instrumentul a fost dezvoltat prin programul de proiecte pilot „Drepturile omului și democrația în acțiune”, organizat la comun de Consiliul Europei și de Comisia Europeană. A fost creat și structurat de reprezentanți din țările europene implicate în acest proiect pilot.

Instrumentul se bazează pe pachetul de formare profesională pentru profesori *Să trăim cu controversa*, dezvoltat în prima etapă a proiectului.³ Are drept inspirație și își bazează țelurile pe Carta Consiliului Europei privind educația pentru cetățenie democratică și educația pentru drepturile omului⁴ și pe Declarația promovării cetățeniei și a valorilor comune care sunt libertatea, toleranța și non-discriminarea prin educație (Declarația de la Paris).⁵ Reflectă valorile fundamentale ale Consiliului Europei – democrație, drepturile omului și supremația legii – și munca recentă a acestei instituții de a șlefui competențe necesare într-o cultură democratică.⁶

3. <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806948b6>.

4. www.coe.int/en/web/edc/charter-on-education-for-democratic-citizenship-and-human-rights-education.

5. <http://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806ac875>.

6. www.coe.int/t/dg4/education/Source/competences/CDC_en.pdf.

Capitolul 1

Conducerea școlii

Implicarea și dedicarea conducerii școlii este factorul principal ce dictează modul în care sunt abordate în școală problemele controversate. Depinde de conducerea școlii și de echipa de conducere dacă aceste probleme sunt abordate sporadic la materii individuale sau sunt văzute drept parte a unei strategii mai largi.

În această secțiune, vi se cere să reflectați la rolul conducerii școlii în dezvoltarea unei strategii pentru gestiune problemelor controversate.

Cum începeți să dezvoltați o strategie?

Primul pas în dezvoltarea unei strategii este conștientizarea la nivelul comunității școlii – ce sunt problemele controversate, când pot apărea, de ce sunt importante și cum le putem aborda. Înseamnă includerea unor probleme controversate în agenda educațională a școlii dumneavoastră. Cel mai bun mod de a realiza acest lucru nu este să le „spuneți” oamenilor, ci să stimulați conversații – oferind oportunități pentru membrii comunității școlare să vorbească deschis despre orice probleme din curriculum care îi îngrijorează.

Acest lucru înseamnă să porniți discuția în primul rând cu profesorii, fie la ședințe cu toți membrii personalului, fie la întâlniri departamentale sau anuale. Profesorii pot fi încurajați să identifice care sunt subiectele cele mai îngrijorătoare pentru ei, să discute grijile pe care le au și să explice cum încearcă să le abordeze în practică. Odată deschis subiectul și identificate problemele principale, grupurile de profesori pot fi încurajate să experimenteze voluntar cu noi forme de practică – de exemplu, încercând diferite tehnici sau metode de predare, colaborând cu colegi care predau materii diferite, sau coordonând partea practică a unei materii sau a unui an.

Odată început acest proces, veți putea deschide discuția pe această temă și cu alte părți interesate, cum ar fi elevii și părinții. Aceștia pot fi încurajați să identifice probleme pe care le consideră controversate și să își împărtășească propriile experiențe și cum au fost acestea gestionate în școală. Ceea ce poate fi apoi util în procesul de dezvoltare generală.

Aceste procese, oricât de informale, necesită timp și resurse – în special dacă este nevoie de dezvoltare profesională și de formare pentru membrii personalului. Așadar, parte din construirea strategiei presupune alocarea corespunzătoare de timp și resurse încă de la început. Acesta este unul din motivele pentru care procesul ar fi cel mai bine desfășurat ca parte din ciclul formal de planificare și dezvoltare, deși nu este absolut necesar.

” Unde ar fi cel mai bine să începeți procesul de conștientizare al problemelor controversate în școala dumneavoastră? De ce?

Ce ar trebui să știți înainte să începeți?

Înainte să demarați programul, este important să aveți o înțelegere clară a modului în care sunt gestionate acum problemele controversate în școala dumneavoastră.

Ceea ce presupune, în primul rând, analiza abilităților și a atitudinilor profesorilor, de exemplu nivelurile lor de încredere și abilitatea lor de a gestiona opinii conflictuale. Dar, predarea la clasă este doar o parte din poveste. Gestiunea controverselor este un aspect ce vizează întreaga școală. Ce se întâmplă în clasă este strâns legat de ce se întâmplă în școala ca ansamblu și în comunitatea din jurul său – atât pozitiv cât și negativ.

De exemplu, dezbaterile de la clasă pot lua amploare și pot crea conflicte în comunitatea școlară, ceea ce poate duce la conflict sau la atragerea atenției asupra școlii. Relațiile bune dintre grupuri în afara clasei fac discuțiile unde există diferențe de opinii mai ușor de gestionat în cadrul ei. Atunci când analizați situația actuală din școala dumneavoastră în raport cu problemele controversate, trebuie să luați în considerare și o serie de factori școlari mai amplii, atât din interiorul cât și din exteriorul școlii

Ce trebuie să știți despre profesorii din școala dumneavoastră?

În mare, lucrurile pe care trebuie să le știți despre profesori pot fi reduse la trei elemente: atitudinile lor cu privire la predarea controverselor; experiențele lor în a face acest lucru; metodele pe care le folosesc. Aceste informații pot fi obținute informal, în activități inițiale de conștientizare, sau, dacă preferați, în cadrul unor răspunsuri la o scurtă consultare formală. Este foarte important să aflați dacă, de exemplu, cineva are preconcepții clare cu privire la un subiect, și dacă persoana ar putea transmite elevilor aceste idei preconcepute.

Abilitățile și atitudinile profesorilor: posibile întrebări

- ▶ Cât de familiarizați sunt profesorii cu termenul de „probleme controversate” și cu definiția sa?
- ▶ Ce probleme identifică aceștia ca fiind controversate?
- ▶ Cât de bine înțeleg profesorii motivația educațională din spatele predării problemelor controversate?
- ▶ Cât de încrezători se simt cu privire la gestiunea problemelor controversate la clasă?
- ▶ Cum își văd rolul în raport cu problemele și opiniile conflictuale?
- ▶ Ce fel de metode și abordări de predare folosesc profesorii acum?
- ▶ Cât de uniformă este abordarea la nivelul școlii?
- ▶ Ce exemple de bune practici împărtășesc profesorii?
- ▶ Ce exemple de parteneriate și colaborări propun aceștia?
- ▶ De ce tipuri de formare sau dezvoltare profesională au avut parte recent profesorii în raport cu problemele controversate, dacă au avut?

” Cum ați putea analiza informal capacitatea profesorilor din școala dumneavoastră în raport cu predarea problemelor controversate în momentul de față? Care ați spune că sunt aspectele principale de analizat și dezvoltat?

Ce alți factori școlari mai trebuie să luați în considerare?

Este mai dificil să specificați toți factorii școlari ce afectează gestiunea problemelor controversate. În primul rând, aceștia variază de la o școală la alta; în al doilea, tind să fie dificil de identificat.

Este important să le cereți profesorilor să își împărtășească perspectiva; dar pentru a obține o înțelegere mai completă și mai stabilă, trebuie să vă consultați și cu membri ai personalului care nu predau și în egală măsură cu elevii și cu părinții și să recitiți documentația cu privire la politicile școlare formale.

Factori școlari mai amplii: posibile întrebări de evaluare

- ▶ Există în momentul de față o politică agreată la nivelul școlii cu privire la probleme controversate, fie ea formală sau informală?
- ▶ Se face referire la probleme controversate în alte politici școlare?
- ▶ Sunt menționate problemele controversate în formele de comunicare ale școlii, cum ar fi în declarația misiunii, a etosului și a valorilor, în mottoul școlii sau pe website?
- ▶ Cât de încurajatoare sunt etosul și cultura școlii actuale față de problemele controversate?
- ▶ Ce rol joacă vocea elevilor în guvernarea și în procesul decizional din școală?
- ▶ Cât de deschis simt elevii că pot vorbi despre diferențele dintre ei în școală?
- ▶ Care este relația dintre grupuri diferite din școală și din comunitatea locală?
- ▶ Ce probleme controversate au existat recent, în comunitatea școlară, locală, regională, națională, sau la nivel european sau internațional?
- ▶ A existat vreun conținut controversat din curriculum care să afecteze recent bunăstarea vreunui elev, profesor sau părinte?
- ▶ Ce griji au părinții cu privire la acest subiect, dacă au?
- ▶ Ce griji au organizațiile din comunitate, dacă au?
- ▶ A dus vreodată gestiunea problemelor controversate la publicitate negativă pentru școală??

” Care considerați că sunt cei mai semnificativi factori ce afectează, în mod pozitiv sau negativ, predarea problemelor controversate în școala dumneavoastră?

Ce calități și competențe de lideri sunt necesare pentru a face o schimbare în această zonă?

Problemele controversate pot atinge cele mai profunde credințe și valori ale oamenilor. Punerea sub semnul întrebării a acestor credințe și viziuni poate fi precum un atac la identitatea personală sau a grupului cu care individul se identifică. Nimeni din comunitatea școlară nu este scutit de aceste sentimente, nici măcar directorii. Așadar realizarea unor schimbări în această zonă necesită o serie de calități și competențe de lider.

O serie de calități și competențe de lider necesare

- ▶ Disponibilitatea de a reflecta la propriile presupuneri și părtiniri culturale și la modul în care acestea afectează drumul spre schimbare în diverse situații
- ▶ Sensibilitate în fața diversității, înțelegerea și respectarea valorilor și credințelor celorlalți
- ▶ Conducerea participativă, ascultarea cu adevărat a unor perspective diferite, construirea și mobilizarea echipelor
- ▶ Abilitatea de a contesta rezistența fără amenințări, pregătirea oamenilor pentru schimbare, luând în considerare istoria și cultura lor
- ▶ Abilitatea de a răspunde proporțional la controversă, știind când să interveniți și când nu și cum să răspundeți eficient pentru a preveni o criză
- ▶ Conducerea prin exemplu, folosind un limbaj incluziv, fiind sensibili la diferențele culturale, fără trădarea propriilor valori
- ▶ Cunoașterea comunității școlare, a varietății de valori și credințe, a diferitelor grupuri și persoane de interes

” În ceea ce privește calitățile și competențele de lider necesare pentru a aduce schimbare în gestiunea problemelor controversate, care ați spune că sunt calitățile și slăbiciunile dumneavoastră principale?

Studiu de caz: New-Bridge Integrated College, Irlanda de Nord, Marea Britanie

New-Bridge Integrated College este o școală mixtă pentru elevi cu vârste cuprinse între 11 și 18 ani din Irlanda de Nord. Elevii sunt catolici, protestanți și minoritari etnici. Nevoia de a aborda mai strategic gestiunea problemelor controversate a fost evidențiată de o problemă în cadrul departamentului de engleză.

Utilizarea romanului *The Bog Child* la ora de engleză a trezit suspiciunile unor părinți și ale unor politicieni locali, care au pus sub semnul întrebării adecvarea sa ca text școlar. Romanul are loc în timpul „problemei irlandeze” și a grevelor foamei din Irlanda de Nord a anilor 1980. Senzația era că elevii ar putea avea perspective conflictuale cu privire la problemele abordate în carte, ceea ce ar putea duce la tensiuni la clasă și în școală în general dacă se ignoră situația.

Directorul școlii considera că predarea și învățarea problemelor controversate este o metodă valoroasă de promovare a respectului diversității și a incluziunii în școală. Oferindu-le elevilor oportunitatea de a discuta probleme controversate într-un context încurajator le-ar putea permite să își înțeleagă mai bine propriile păreri și să le înțeleagă pe ale celorlalți. Le-ar putea permite și să își dezvolte abilitățile de comunicare și să învețe cum să își exprime cu respect dezacordul.

Directorul școlii și echipa de conducere au identificat așadar problemele controversate ca fiind o zonă ce trebuie dezvoltată în evaluarea școlară anuală și în procesul planului de dezvoltare. Această decizie a fost parte dintr-un scop mai larg de promovare a diversității și a incluziunii.

Prima etapă a procesului a fost colectarea de informații. Inițial, acest lucru a presupus întâlniri cu șefii de catedră de engleză, istorie, cetățenie locală și globală și religie. Apoi, alți profesori și elevi au fost consultați pentru a le afla opiniile cu privire la predarea problemelor controversate. Totodată, a fost întreprins un

audit asupra tuturor materiilor, asupra misiunii, Țelurilor și valorilor fundamentale ale școlii, evaluate pentru a se constata cum sunt abordate controversalele în școală. Auto-evaluarea școlii a revelat arii semnificative de bune practici și o serie de oportunități la fiecare materie pentru predarea problemelor controversate. Însă a evidențiat și o lipsă de înțelegere comună a ce presupune o problemă controversată și a consecvenței în abordarea predării și învățării, lipsa de referințe la politici școlare cu privire la problemele controversate și faptul că unii profesori se simțeau inconfortabil sau le lipsea încrederea și/sau abilitatea de a preda anumite probleme.

Pe baza evaluării, directorul și conducerea au identificat trei arii principale de dezvoltare școlară.

- ▶ Claritate în procedurile de predare și asupra rolului și responsabilităților profesorului
- ▶ Consecvență în abordarea tuturor materiilor
- ▶ Dezvoltare și formare profesională

Pe baza practicilor deja existente în școală, s-au introdus o serie de inițiative pentru a îmbunătăți aceste trei arii. Acestea au inclus următoarele.

- ▶ Evaluarea și ameliorarea politicilor cu privire la probleme controversate, de exemplu privind asistența pastorală
- ▶ Colaborarea cu șefii de catedră și cu profesorii pentru a dezvolta o abordare de predare a problemelor controversate la nivelul întregii școli, de exemplu creând un mediu deschis și încurajator la clasă
- ▶ Dezvoltarea ghidării școlare în predarea problemelor controversate pentru profesori, elevi, părinți și conducere
- ▶ Crearea unor materiale de susținere a profesorilor, de exemplu fișe despre cum să răspundă la și cum să gestioneze anumite probleme
- ▶ Colaborarea între materii, legând de exemplu istoria, engleza, TIC-ul și arta într-un proiect despre „problema irlandeză”.
- ▶ Asigurarea unor oportunități de dezvoltare profesională, de exemplu prin zile de formare și întâlniri ale departamentelor fiecărei materii ⁷

Unde începeți?

Dacă doriți să vă dezvoltați competențele cu privire la gestiunea problemelor controversate, un bun punct de pornire este reflectarea la propriile credințe și valori și la impactul acestora asupra modului în care predați astfel de aspecte. Faceți un pas în spate și priviți în interior. Observați orice fel de preconcepții pe care credeți că le puteți avea despre oameni din cauza genului, religiei, etniei, orientării sexuale sau a altor forme de identitate a acestora. Sau orice alte probleme cu privire la care aveți păreri puternice. O evaluare onestă a propriilor credințe și valori este primul pas spre o conducere eficientă în acest domeniu.⁸

7. http://ccea.org.uk/sites/default/files/docs/curriculum/area_of_learning/NewBridge_CaseStudy.pdf.

8. 8. Vedeți activitatea 1.5 din pachetul de formare:
<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806948b6>.

Capitolul 2

Etosul și cultura școlară

Cultura școlară joacă un rol semnificativ în modul în care sunt abordate problemele controversate la școală. Discutarea problemelor controversate poate fi o experiență inconfortabilă și dificilă pentru profesori și pentru elevi; iar pentru părinți, o sursă de îngrijorare. Este încurajată activ și susținută stabilirea unui mediu pentru discutarea problemelor controversate, și este deci cheia spre întărirea practicilor în acest sens.

În această secțiune, vi se cere să reflectați la rolul culturii școlare în dezvoltarea unei strategii pentru gestiunea problemelor controversate.

Despre ce fel de cultură școlară este vorba în acest caz?

O cultură școlară care poate încuraja și susține discuțiile despre probleme controversate este una:

- ▶ sigură – fiecare se poate exprima în public fără a fi ridiculizat sau a fi amenințat de victimizare sau bullying;
- ▶ primitoare – fiecare este acceptat ca individ și se simte parte din comunitatea școlară;
- ▶ deschisă – fiecare își poate forma propria opinie, încerca idei noi și discuta și dezbate probleme;
- ▶ incluzivă – fiecare poate participa în toate activitățile școlare, inclusiv cei cu dizabilități și cei din diverse medii, și să primească ajutor când este necesar;
- ▶ democratică – fiecare are un cuvânt de spus în procesul decizional al școlii și este încurajat să contribuie la soluționarea problemelor din școală;
- ▶ bazată pe drepturi – drepturile fiecăruia sunt respectate: precum dreptul la libertatea de expresie, credință și religie, egalitatea, proprietate privată și dreptul de a nu fi supus la un tratament crud.

Studiu de caz: Școala primară Löwenzahn, Germania

Școala primară Löwenzahn, din Berlin-Neukölln se găsește într-o zonă cu multe familii de imigranți, în principal de origine turcă și arabă. Au existat violențe între elevi și între membrii comunității locale. Locul de joacă al școlii era deschis și ușor accesibil pentru oricine. Au existat și conflicte între profesori, în special cu privire la cele mai bune metode de predare pentru elevii din zona respectivă.

Conducerea școlii s-a întâlnit cu reprezentanți ai Amadeu Antonio Foundation pentru a discuta ce s-ar putea face în această situație. Amadeu Antonio Foundation este o fundație dedicată promovării culturii democratice prin protejarea drepturilor minorităților. În cele din urmă, conducerea școlii a decis să facă ceva în privința drepturilor copiilor și a regulilor școlii, cu scopul de a integra dreptul elevilor de a participa și libertatea de opinie în procesul decizional asupra regulilor școlii.

Fundația a organizat o serie de ateliere pentru diferite părți interesate, inclusiv părinți și membri ai comunității despre cum pot avea o abordare mai democratică în crearea regulilor, incluzând elevii înșiși mai mult. Acestea au inclus și ateliere pentru elevi din clasa a șasea (5. Klasse). Fiecare grup a propus o serie de sugestii pentru reguli printr-un proces de deliberare democratică – votul a fost folosit exclusiv ca ultimă soluție.

Sugestiile la care s-a ajuns în acest fel au fost prezentate diferitelor grupuri. Reprezentanții elevilor le-au discutat cu clasele și au sugerat schimbările necesare. Pasul final a fost aducerea regulilor în fața conducerii școlii.

S-au creat peste 40 de reguli prin dialog în aceste ateliere. Atât personalul cât și elevii au primit cu brațele deschise această abordare și au raportat modul în care a contribui la îmbunătățirea relațiilor și la dezvoltarea unei culturi școlare mai deschise și mai incluzive.⁹

”În ce măsură este încurajată discutarea problemelor controversate în școala dumneavoastră de cultura școlară (atât cele reieșite din curriculum, cât și cele reieșite din comunitate)?

Există aspecte controversate a căror discutare (de către profesori sau elevi) este descurajată de cultura din școala dumneavoastră? Dacă da, ce probleme și de ce?

Cum determinați statutul actual al culturii școlare din școala dumneavoastră?

Cultura școlară constă în valorile, credințele, atitudinile și comportamentele ce caracterizează o școală. Deși nu este ușor să le identificăm cu precizie, există diverse metode pe care le puteți folosi pentru a înțelege care este situația în școala dumneavoastră. Puteți vorbi cu profesorii când introduceți ideea de probleme controversate, fie informal, fie, preferabil, prin răspunsuri scurte la o consultare formală.

Ca să nu aveți doar viziunea unei singure părți, este important să aflați și perspectivele elevilor și ale părinților. Chestionarele despre atitudinile elevilor sunt ușor de găsit, la fel și măsurătorile pentru etosul școlii. Însă, dacă nu doriți să vă imbarcați într-o evaluare de ansamblu a culturii școlare, poate fi mai simplu să vă concentrați pe aspectele cel mai strâns legate de probleme controversate (ceea ce ar putea duce în cele din urmă la o evaluare de ansamblu). Ar trebui să selectați un număr mic de întrebări pertinente, ce s-ar putea aplica tuturor părților interesate și să colectați răspunsurile, informal într-un grup de discuții sau individual în scris.

Cultura școlară: posibile întrebări de evaluare

În această școală:

- ▶ Cum sunteți tratat de ceilalți?
- ▶ Cât de în siguranță vă simțiți?
- ▶ Când aveți o problemă, știți la cine să apelați?
- ▶ Cât de bine credeți că sunteți ascultat?
- ▶ Ce oportunități aveți să vă exprimați opiniile?
- ▶ Cât de des aveți șansa să vă discutați cu alții opiniile?
- ▶ În ce măsură aveți un cuvânt de spus în regulile și deciziile școlii?
- ▶ Cât de bine credeți că relaționează elevii din contexte diferite?
- ▶ Cât de primitoare este școala cu persoanele cu dizabilități, de genuri sau orientări sexuale diferite, sau din grupuri etnice sau religioase diferite?

Ce fel de valori pot promova legitim școlile?

Deși în general școlile trebuie să rămână neutre în raport cu valorile părților interesate, există situații când acest lucru nu este posibil. Uneori trebuie luate decizii cu privire la ce este sau nu acceptabil – în ceea ce privește libertatea de exprimare, standardele de comportament, uniforma școlară etc. Întrebarea firească este: în astfel de situații, valorile cui ar trebui promovate?

9. Frank și Huddleston (2009), pp. 34-5.

În țările europene, răspunsul este valorile democrației și ale drepturilor omului. Asta deoarece democrația și drepturile omului nu sunt posesia unui anumit individ sau grup, ci sunt universale umanității. Sunt totodată aprobate de Carta Consiliului Europei privind educația pentru cetățenie democratică și educația pentru drepturile omului¹⁰ pe care au acceptat-o toate țările membre ale Consiliului Europei și care au fost promovate în Declarația de la Paris,¹¹ semnată de miniștrii europeni ai educației. Nu este mereu ușor să aplicăm aceste valori, pentru că în practică sunt uneori conflictuale, dar îi conferă școlii o legitimitate pe care altfel nu ar avea-o.

Valorile legate de democrație și drepturile omului includ:

- ▶ egalitate
- ▶ justiție și dreptate
- ▶ demnitate
- ▶ respect
- ▶ non-discriminare
- ▶ non-violență
- ▶ libertate de expresie
- ▶ participare.

”În ce măsură ați spune că în școala dumneavoastră cultura școlară este susținută de valorile democrației și ale drepturilor omului?

Se fac referiri explicite la democrație și la drepturile omului în documentele politicii școlii? Dacă da, în ce context?

De ce este important să comunicăm clar aceste valori?

Claritatea cu privire la aceste valori le dă profesorilor un reper cu ajutorul căruia să judece ce este și ce nu este acceptabil la clasă și le oferă posibilitatea să abordeze probleme controversate cu mai multă încredere. Ghidează elevii în modul în care se comportă și în care relaționează cu alții. Comunicarea acestor valori părinților și comunității școlare în general ajută la clarificarea standardelor în care acționează școala, arătând că nu există alte interese la mijloc.

Din aceste motive este importantă comunicarea acestor valori și explicarea sursei lor de câte ori este posibil; de exemplu, în declarația misiunii școlii, în declarația valorilor fundamentale sau în mottoul școlii.

”Cât de conștienți sunt membrii comunității – profesori, elevi, părinți și alții – de valorile exprimate ale școlii dumneavoastră? Cum credeți că le-ar descrie dacă le-ați cere acest lucru?

La ce ajută stabilirea regulilor de bază?

Regulile de bază pentru discuții și dezbateri le oferă profesorilor și elevilor un sentiment mai profund de siguranță când abordează probleme controversate, la clasă sau în alte contexte, precum consiliul elevilor. Le dă mai multă încredere să își asume mai multe riscuri – de exemplu, profesorii pot aborda probleme mai provocatoare, iar elevii pot fi mai deschiși cu privire la viziunile lor. În general, regulile de bază tind să fie mai eficiente în acest sens atunci când elevii au participat direct la trasarea lor.

10. www.coe.int/en/web/edc/charter-on-education-for-democratic-citizenship-and-human-rights-education.

11. http://ec.europa.eu/education/news/2015/documents/citizenship-education-declaration_en.pdf.

” Se practică stabilirea unui set de reguli de bază de discuție în școala dumneavoastră? Se aplică la toate materiile și la toți anii, sau doar în anumite cazuri?

Credeți că acest aspect ar trebui să țină de politica școlii, sau să fie la latitudinea fiecărui profesor?

Unde începeți?

Dacă doriți să înțelegeți mai bine cultura școlii dumneavoastră și modul în care aceasta poate afecta gestiunea problemelor controversate, un bun punct de pornire este să mergeți prin școală cu un grup de părți interesate – de exemplu un profesor, un elev și un părinte – pentru a afla impresiile lor cu privire la ceea ce văd și ce constată despre cultura din spate. Puteți încerca acest lucru cu diferite grupuri, de exemplu cu viitori părinți și cu foști elevi. Percepțiile elevilor sunt foarte importante. Poate fi util să aveți o serie de întrebări simple (vedeți mai sus).

Capitolul 3

Predarea și învățarea

Constanța în predare și în învățare creează un mediu unde profesorii și elevii știu la ce să se aștepte și cum să se comporte. Construiește un mediu de învățare care este totodată sigur și tentant, încurajând profesorii să aibă încredere să abordeze probleme noi și mai provocatoare și elevii să fie mai deschiși cu privire la opiniile lor și mai dispuși să le discute și dezbată.

Consecvența este o altă formă de asigurare a calității și a gestiunii riscului. Crește standardele de învățare și reduce riscul apariției unor probleme la clasă sau a răspândirii lor în școală și în comunitate.

În această secțiune, vi se cere să reflectați la rolul consecvenței în predare în dezvoltarea unei strategii pentru gestiune problemelor controversate.

Ce înseamnă consecvența în raport cu problemele controversate?

Valorizarea consecvenței nu înseamnă că profesorii ar trebui să fie identici din toate punctele de vedere. Profesorii sunt indivizi, iar individualitățile lor ar trebui respectate. Trebuie să li se permită să dezvolte stilul profesional care li se potrivește cel mai bine în funcție de personalitatea lor. Consecvența în acest context se referă la dezvoltarea unor idei și practici comune de care să beneficieze întreaga comunitate școlară, profesori, elevi, părinți.

În raport cu problemele controversate, ariile unde consecvența este cea mai importantă includ:

- ▶ ce sunt problemele controversate
- ▶ ce face ca o problemă să fie controversată
- ▶ motivele pentru care problemele controversate ar trebui predate
- ▶ valorile promovate
- ▶ reguli de bază pentru dialog
- ▶ comportamentul de la clasă
- ▶ împărtășirea metodelor și strategiilor de învățare
- ▶ gestiunea discuțiilor și a dezbaterilor
- ▶ gestiunea răspunsurilor emoționale ale elevilor
- ▶ opinii cu privire la sensibilitatea problemelor.

” În ce măsură ați spune că profesorii din școala dumneavoastră colaborează în predarea problemelor controversate?

Sunt aspecte în predarea și învățarea problemelor controversate unde ați vrea să vedeți mai multă consecvență? Dacă da, care și de ce?

Cum este dezvoltată consecvența?

Cel mai eficient mod de a o dezvolta în predare și învățare este crearea unor oportunități pentru colaborarea dintre profesori, planificarea lecțiilor și dezvoltarea la comun a strategiilor. Profesorii se pot susține reciproc și pot împărtăși practici între clase, departamente și ani școlari. Există diferite tehnici pentru a încuraja acest fenomen.

Construirea consecvenței în predare și învățare: posibile tehnici

- ▶ Planificare comună – acolo unde problemele controversate trec granița dintre materii, profesorii ce predau diferite materii colaborează pentru a face un plan de lecție pentru problema respectivă
- ▶ Predarea în echipă – când colegii cu opinii personale diferite asupra unui subiect își împărtășesc concepția despre predarea respectivei probleme
- ▶ Observarea colegilor – când profesorii mai experimentați și cei mai puțin experimentați își observă reciproc predarea unei lecții ce vizează aceeași problemă
- ▶ Parteneri de scenă – când un profesor dintr-o școală primară susține un profesor recent calificat sau un coleg mai experimentat dar care s-a transferat la o clasă la care nu a predat de mult timp
- ▶ Prieteni critici – când un profesor face echipă cu un mic grup „de prieteni critici” care să le evalueze practica, să își observe reciproc predarea și să își ofere feedback constructiv unii altora

” În momentul de față există inițiative, formale sau informale, de întărire a practicii predării problemelor controversate în școala dumneavoastră? Dacă da, care?

Cum este cel mai bine gestionat acest proces?

Deși responsabilitatea de predare și învățare ține în esență de conducerea școlii, responsabilitățile zilnice ar fi cel mai bine să fie delegate cuiva competent să aibă o abordare mai „practică”. Două posibilități sunt:

- ▶ un coordonator sau un mentor – cineva cu o bună înțelegere a domeniului, capabil să conducă prin puterea exemplului și cu suficientă autoritate să gestioneze o inițiativă la nivelul școlii;
- ▶ un grup de lucru – un grup mic de membri ai personalului interesați de probleme controversate, selectate dintr-o serie de materii sau ani școlari, cu sarcina de a coopta elevii când este necesar.

Studiu de caz: Școala primară Lijepa Naša, Tuhelj, Croația

În timpul unei academii de vară din Muntenegru, 3 membri ai școlii primare Lijepa Naša – șeful de catedră, un diriginte și un profesor de engleză – au creat un proiect menit să crească nivelul de conștientizare al elevilor cu privire la importanța comunicării în situații de conflict și a strategiilor pe care le-ar putea utiliza să soluționeze un astfel de conflict.

Întorși la școală, membrii echipei au realizat o serie de ateliere pentru colegi despre predarea și învățarea metodelor de promovare a toleranței, soluționarea non-violentă a conflictelor și empatia la clasă. Lucrând cu grupuri de diriginți, și-au ajutat colegii să încorporeze metode de învățare activă în predarea materiilor de zi cu zi – precum dezbateri, jocuri de rol și prezentări – în mod consecvent, pentru a susține elevii în exprimarea și împărtășirea opiniilor, participarea la discuții și negocierea deciziilor de grup.¹²

” După părerea dumneavoastră, cât de important este un sistem formal de coordonare și promovare a predării problemelor controversate? De ce?

Unde începeți?

Dacă sunteți dornici să dezvoltați o abordare mai consecventă de predare a problemelor controversate, un bun punct de pornire este realizarea unui simplu audit de consecvență. Acest proces implică o scurtă listă de afirmații cu privire la predarea problemelor controversate, pe care să le ordoneze profesorii în funcție de cât de consecvent consideră că sunt folosite în școală, pe o scară de la „complet de acord” la „deloc de acord”. Elementele pot include: înțelegerea motivelor pentru care problemele controversate ar trebui predate, folosirea unor reguli de bază, natura valorilor promovate și predarea și învățarea de strategii.

12. Huddleston (2014), p. 12.

Capitolul 4

Curriculumul

Predarea problemelor controversate nu are loc în vid, ci este parte din curriculumul școlar. Atunci când curriculumul formal în sine nu poate fi schimbat, modul de implementare al acestuia poate avea o importanță semnificativă în abordarea problemelor controversate. Modul în care curriculumul ca ansamblu poate fi folosit în susținerea gestiunii problemelor controversate este deci un element important în întărirea practicilor din această arie.

În această secțiune, vi se cere să reflectați la rolul curriculumului în dezvoltarea unei strategii pentru gestiunea problemelor controversate..

Cum poate fi folosit tot curriculumul

în susținerea gestiunii problemelor controversate?

Întreg curriculumul poate fi folosit în acest sens în două moduri principale. În primul rând, prin crearea unui mediu de învățare încurajator: unul unde controversele nu sunt văzute drept un factor de teamă, ci ca o parte firească a vieții într-o democrație; sunt explorate o varietate de perspective; aspectele legate de diversitate și identitate sunt abordate cu sensibilitate; dialogul, și nu intimidarea sau violența, este văzut drept metodă de soluționare a conflictului.

În al doilea rând, oferind elevilor oportunități de dezvoltare și practicare a abilităților interpersonale și necesare pentru o interacțiune constructivă cu controversa. De exemplu, ascultarea, exprimarea unei opinii, argumentarea unei idei, recunoașterea unei prejudecăți, evaluarea dovezilor și a argumentelor și căutarea unor interpretări și puncte de vedere diferite.

Ce înseamnă acest lucru în practică?

Practic înseamnă încurajarea personalului să vadă că problemele controversate nu sunt doar problema unor anumite materii, ci că orice materie poate juca un rol. Procesul începe găsind moduri prin care puteți ajuta personalul să facă legătura dintre diferitele probleme controversate și materiile pe care le predau.

Identificarea oportunităților în curriculum: exercițiu de planificare în grup

Profesorii creează grupuri care să se gândească la exemple de probleme care sunt controversate în momentul de față – la școală, local, regional, național și internațional. Inițial identifică problemele deja prezente în curriculum și le pun de o parte. Se gândesc la probleme rămase (foarte probabil să fie mai multe) și le ordonează în funcție de cât de relevante le consideră pentru viețile tinerilor de azi.

Aleg cele mai relevante probleme și le leagă de materiile din curriculum. Odată făcut acest lucru, grupurile prezintă legăturile identificate departamentelor sau șefilor de catedră, care se gândesc la modul în care aceste probleme pot fi introduse în predarea materiilor. Acest exercițiu este cel mai eficient cu grupuri mixte de profesori ce predau materii diferite și este util pentru conștientizarea inițială în ceea ce privește controversa.

” În ce măsură profesorii din școala dumneavoastră consideră că au o responsabilitate în gestiunea diversității și a diferenței la nivelul curriculumului școlii?

Cât de important vi se pare ca această problemă să fie abordată la nivelul întregului curriculum? De ce?

Cum poate contribui fiecare materie?

Toate materiile pot juca un rol în procesul dezvoltării unui mediu de învățare care promovează și susține gestiunea problemelor controversate în diverse moduri practice.

Cum poate contribui fiecare materie: posibile acțiuni

- ▶ Identificând diversitatea apărută firesc în cadrul materiei – inclusiv acolo unde apar opinii conflictuale, mai multe perspective, diferențe de valori, de cultură sau de alt fel.
- ▶ Folosind probleme din viața reală și soluționarea de probleme pentru a susține învățarea – inclusiv soluționarea problemelor legate de școală, cum ar fi discriminarea sau bullyingul.
- ▶ Asigurând oportunități pentru elevi de a se exprima și de a dezbate – inclusiv în grupuri mici și la nivelul întregii clase.
- ▶ Dezvoltarea abilităților interpersonale și de gândire critică – inclusiv abilități de dialog și dezbateri.
- ▶ Încurajarea elevilor să își sugereze propriile idei pentru subiecte de discuție – inclusiv aducând completări unor sugestii nesolicitate când este cazul.

” În momentul de față, cât de bine considerați că susține curriculumul din școala dumneavoastră gestiunea problemelor controversate?

Sunt zone în care ați dori să dezvoltați mai mult acest aspect? Dacă da, care și de ce?

În opinia dumneavoastră, care sunt dificultățile principale în a face o schimbare în această zonă?

Ce pot oferi diferite materii?

Deși există o serie de practici ce pot fi incorporate în toate materiile, fiecare materie în sine are ceva unic. Așadar, o altă parte importantă din procesul de dezvoltare în această arie este încurajarea profesorilor să se gândească la diferite tipuri de controversă și la modul de înțelegere a acestora care ține strict de materia lor. Deși acest proces diferă de la țară la țară, iată câteva exemple generale.

- ▶ Literatură – perspective asupra unor probleme personale, cum ar fi sexualitatea; probleme sociale precum rasismul și inegalitatea; schimbări de atitudine cu privire la anumite probleme în timp.
- ▶ Limbă – perspective asupra altor țări și culturi; legături culturale; atitudini diferite cu privire la probleme.
- ▶ Istorie – diferite perspective asupra trecutului; originile naționalismului, fascismului, antisemitismului și a islamofobiei; dezvoltarea perspectivelor asupra genului, sexualității și dizabilității.
- ▶ Științe – evoluția; schimbările climatice; experimentarea asupra animalelor; cercetarea celulelor stem; alimentele modificate genetic.
- ▶ Religie – diversitatea religioasă; utilizarea simbolurilor religioase precum crucifixul sau vălul islamic.
- ▶ Educație pentru sănătate și educație sexuală – orientarea sexuală; drepturile LGBT; avortul; consumul de droguri.
- ▶ Matematică – sisteme numerice diferite; uzul și abuzul statisticilor, ca ratele infracțiunilor și imigrației.
- ▶ Educație civică – diferite sisteme politice, partide politice, politici și ideologii.
- ▶ Educație fizică – atitudini culturale diferite cu privire la sport; tipologii bazate pe gen în sport; controverse precum doparea.

- ▶ Artă – atitudini culturale cu privire la artă; arta ca mijloc de propagandă și protest; utilizarea artei în creșterea nivelului de conștientizare.
- ▶ Tehnologia informațiilor și comunicării – radicalizarea tinerilor prin rețelele de socializare; pornografia; confidențialitatea; e-democrațiile și campaniile online.
- ▶ Geografie – probleme locale, precum construirea de minarete, controlul poluării, planificarea și segregarea; probleme globale, precum comerțul echitabil, migrația, schimbările climatice și turismul etic.
- ▶ Muzică – atitudini culturale cu privire la muzică; muzica drept mijloc de propagandă și protest; versuri rasiste și sexiste în muzică.

Studiu de caz: Școala primară Veljko Drobnjaković, Risan, Muntenegru

Deși exista materia „educație civică” în curriculumul național, directorul școlii a considerat că aceasta nu era suficientă și că discuțiile despre probleme de democrație și drepturile omului ar trebui să devină o „busolă” pentru profesori la toate materiile. Elevii nu au fost cu adevărat încurajați să gândească și să se simtă ca niște cetățeni activi prin restrângerea acestor teme la o singură materie din curriculum.

Cu ajutorul unui reprezentat al unei organizații non-guvernamentale locale și un alt profesor, directorul a colaborat cu consiliul profesorilor pentru a introduce probleme relevante într-o serie de materii din curriculum, inclusiv engleză, italiană, geografie, istorie, biologie, științe sociale și științe.¹³

” Există momentan exemple de probleme controversate care sunt omise din curriculumul școlii pe care credeți că ar fi bine să le abordați? Dacă da, ce probleme și de ce? În ce materii le-ați include, la modul ideal?

Unde începeți?

Dacă sunteți dornici să încurajați personalul să încorporeze mai multe exemple de probleme controversate în predarea lor, un bun punct de plecare este o sesiune de „întâlniri transdisciplinare”. Aranjați câte trei scaune pe fiecare parte a fiecărei bănci într-o sală. Împărțiți personalul în grupuri de șase, în așa fel ca în niciun grup să nu fie doi profesori care predau aceeași materie. Aranjați fiecare grup pe trei perechi în jurul a trei mese. Fiecare pereche trebuie să identifice cel puțin o problemă controversată care se suprapune ambelor materii predate de cei doi. Mutați un membru al grupului pe alt scaun la aceeași masă o dată la câteva minute și repetați procesul. Perechile își scriu ideile și le discută apoi cu ceilalți membri ai personalului.

13. Huddleston (2014) p. 13.

Capitolul 5

Vocea elevilor

Calitatea vocii elevilor dă tonul discuțiilor și dezbaterilor în școală în general. Elevii cărora li se dă constant șansa de a avea un cuvânt de spus în situații care îi vizează, și cărora le sunt luate în serios perspectivele, sunt mai înclinați să valorizeze oportunități de dialog și să vrea să contribuie. Sunt predispuși să simtă că pot vorbi liber și că pot gestiona opinii și puncte de vedere conflictuale. Mai mult decât orice, sunt dornici să dezvolte abilitățile de a discuta și de a dezbate și capacitatea de a folosi cu încredere aceste abilități. Vocea elevilor este deci în mod evident un factor important în gestiunea problemelor controversate.

În această secțiune, vi se cere să reflectați la rolul vocii elevilor în dezvoltarea unei strategii pentru gestiune problemelor controversate.

Cum contribuie vocea elevilor la gestiunea problemelor controversate?

Vocea elevilor contribuie la gestiunea problemelor controversate în trei moduri principale: (a) ajutând la crearea unui etos școlar și a unei culturi școlare pozitive; (b) îmbogățind învățarea; și (c) influențând politicile și deciziile școlii.

Vocea elevilor ajută la crearea unui mediu școlar, atât la clasă cât și dincolo de ea, unde toate contribuțiile sunt valorizate și toată lumea se simte implicată. Elevii simt că aparțin comunității și respectă diversitatea și diferența.

Vocea elevilor le permite să joace un rol activ la clasă și în propria învățare. Elevii pot sugera și alege probleme controversate pe care să le discute, au un cuvânt de spus în metodele de predare folosite, ajută la verificarea materialelor pentru ca acestea să nu fie părtinitoare și participă la realizarea protocoalelor pentru vizitatorii care țin discursuri, cum ar fi politicieni sau funcționari.

Vocea elevilor le permite să influențeze modul în care sunt abordate în școala lor problemele controversate: de exemplu, dând feedback pentru modul în care sunt gestionate problemele controversate, evaluând eficiența diferitelor metode de predare, identificând diferite nevoi de învățare ale comunității de elevi, atrăgând atenția asupra unor controverse nou apărute și participând în deciziile de protecție – cum ar fi în raport cu oratori veniți din afara școlii sau, când este cazul, blocând accesul la site-uri periculoase.

” Care este atitudinea generală a angajaților din școala dumneavoastră cu privire la vocea elevilor, la clasă și la nivelul întregii școli?

Există o opinie comună cu privire la utilitatea sa și la modul în care poate fi folosită? Dacă da, care?

Cum puteți încuraja vocea elevilor?

Cel mai important lucru pe care îl puteți face este să vă asigurați că perspectivele și opiniile elevilor sunt luate în serios de adulți în școala dumneavoastră – în special de către conducere și de către cei cu un rol în guvernarea școlii, de la directori la membrii comitetului pedagogic. Vocea elevilor numai de fațadă doar descurajează elevii și subminează relațiile personal-elevi.

Așadar, participarea elevilor trebuie să fie reală – elevii trebuie să aibă oportunitatea să influențeze decizii care vor avea un impact real în viețile lor și ale colegilor lor. Un alt aspect important este ca oportunitățile de participare să fie disponibile tuturor, indiferent de vârstă, abilități și context. Este important să transmiteți mesajul că toate grupurile din societate au dreptul la o voce și că vocea fiecăruia contează.

Studiu de caz: Lark Rise Academy, Dunstable, Anglia, Marea Britanie

Lark Rise Academy este o școală primară cu elevi cu vârste cuprinse între 3 și 9 ani. Printr-un sistem de grupuri de discuții, școala a descoperit că elevii nu erau satisfăcuți de modul în care funcționa consiliul elevilor. Au simțit că nu erau cu adevărat reprezentați toți elevii. Responsabilitatea cădea doar pe câțiva, când mai mulți ar fi vrut să fie implicați. De asemenea, a mai fost criticat faptul că doar elevii cuminți puteau fi membri.

Elevii erau dornici să găsească o altă structură care să le permită tuturor elevilor să fie implicați în procesul decizional al școlii. Au decis să facă adunări săptămânale la clasă, pe care le-au denumit „pow wow” (după modul în care erau numite întâlnirile nativ-americanilor din America de Nord).

Aceste întâlniri de 30 de minute sunt facilitate de profesorul de la clasă iar profesorul asistent redactează procesul verbal. Fiecare clasă din școală discută aceleași întrebări, stabilite în general de diriginte. Întrebările acoperă o serie de tematici care stimulează gândirea, precum teme, cum să devină mai interesante orele de scris și citit, probleme la locul de joacă sau drepturile copiilor. Fiecare elev este implicat în aceste sesiuni, inclusiv cei de trei ani. Elevilor li se cere să se gândească și să își justifice răspunsurile. Toate răspunsurile sunt ascultate și notate. Elevilor li se comunică ulterior ce decizii s-au luat ca urmare a acestor sesiuni.¹⁴

” Din câte vă dați seama, ce părere au elevii din școala dumneavoastră despre oportunitățile pe care le au de a-și face vocea auzită? Simt că le este valorizată contribuția?

În ce probleme școlare credeți că ar fi cel mai util aportul elevilor? Sunt probleme în care nu ar trebui implicați elevii? Dacă da, ce probleme și de ce?

Prin ce sunt diferite activitățile de exprimare a vocii elevilor?

Acestea există pe un spectru. În cea mai simplă formă, exprimarea elevilor presupune ca aceștia să își spună părerea; în cea mai sofisticată, elevii pot conduce acțiuni colective ale colegilor și ale adulților. La nivel de bază, elevii sunt văzuți drept surse de informație despre școală; la nivel înalt, drept lideri ai schimbării. Pe măsură ce cresc și devin mai maturi, elevii sunt capabili să își asume roluri tot mai complexe și mai responsabile. Totuși, elevii pot îndeplini sarcini simple pe orice nivel al spectrului la orice vârstă, și ar trebui încurajați în această direcție. Cu cât sunt mai implicați, cu atât devin mai motivați. Există o serie de tipologii diferite pentru vocea elevilor.

Activități pentru vocea elevilor: o tipologie

Activitățile prin care elevii își exprimă vocea pot fi înțelese pe un spectru simplu, de la exprimarea părerilor la roluri de conducere.

- ▶ Expresia – opinii voluntare
- ▶ Consultarea – cererea opiniei elevilor
- ▶ Participare – la întâlniri
- ▶ Parteneriat – un rol oficial în procesul decizional
- ▶ Activism – identificarea problemelor și soluționarea lor
- ▶ Rol de conducere – planificarea și luarea deciziilor¹⁵

” Unde ați plasa activitățile de exprimare a vocii elevilor din școala dumneavoastră?

14. www.smartschoolcouncils.org.uk/school-council-case-studies/lark-rise-academy/.

15. www.studentsatthecenter.org/sites/scl.dl-dev.com/files/Motivation%20Engagement%20Student%20Voice_0.pdf.

De ce fel de încurajare ar fi nevoie?

Mulți elevi le lipsește încrederea așa că nu se exprimă în public, sau abilitățile de promovare necesare în anumite activități de exprimare a vocii elevilor. E probabil să fie nevoie de un element de asistență și susținere între elevi, care la rândul său să fie susținut de conducere – de exemplu printr-un coordonator al vocii elevilor.

Calitatea vocii elevilor la clasă se bazează în primul rând pe profesorul de la clasă. Depinde parțial de modul în care membrii personalului văd rolul vocii elevilor în predare și în învățare și de cât de capabili sunt să faciliteze acest proces. Facilitarea vocii elevilor se suprapune cu cea a discuțiilor și a dezbaterilor și necesită abilități similare. În asemenea măsură încât discuțiile despre probleme controversate ar putea fi văzute drept un aspect al exprimării opiniei elevilor și vice-versa.

” Există în momentul de față un responsabil oficial însărcinat cu facilitarea vocii elevilor în școala dumneavoastră?

Ce facem când vocea elevilor pare să fie în opoziție cu alte planuri educaționale?

Importanța comunicării deschise din partea elevilor este absolut esențială pentru ideea de voce a elevilor și pentru gestiunea problemelor controversate. Însă există situații când aceasta vine în contradictoriu cu alte planuri educaționale, de exemplu promovarea valorilor naționale sau prevenirea radicalizării – de exemplu în contextul strategiei de prevenție a guvernului britanic. Conducerea școlii ar putea considera că permițându-le elevilor să se exprime liber, ar fi în conflict cu datoria școlii de a promova anumite valori.

În astfel de situații, este important de reținut că este de așteptat ca elevii să aibă uneori păreri neconvenționale. Acest lucru face parte din experimentarea tinerilor și nu ar trebui văzut drept o amenințare asupra valorilor „oficiale” ale școlii.

Este de asemenea important de reținut că în țările europene, libertatea de expresie este un drept de bază ce poate fi limitat cu legitimitate doar pentru a proteja o altă ființă umană.

” Există alte planuri sau imperative educaționale care pot părea conflictuale în raport cu vocea elevilor? Dacă da, care și în ce fel?

Ce alți factor îi pot opri pe elevi de la a se exprima liber în școală? Cum credeți că ați putea gestiona cel mai bine astfel de situații?

Unde începeți?

Dacă sunteți dornici să dezvoltați rolul vocii elevilor în școala dumneavoastră, un bun punct de plecare este un audit al lecțiilor. Acesta implică realizarea unui scurt chestionar pentru elevi, axat pe o singură lecție. Întrebările ar trebui să fie legate de oportunitățile pe care le prezintă lecția respectivă pentru exprimarea opiniilor, discutarea problemelor, sugerarea de schimbări etc. Avertizați personalul cu privire la chestionar, dar nu le spuneți când va fi aplicat. În ziua aleasă, faceți ca întrebările să fie date la finalul unei lecții. Elevii le completează la începutul următoarei lecții, în baza celei pe care tocmai au avut-o. Conducerea analizează rezultatele și emite un raport. Toți membrii personalului primesc o copie a raportului, iar concluziile sale sunt folosite în planul de ameliorare al școlii. Întrebările ar trebui adresate fiecărui elev din școală, sau doar celor de o anumită vârstă.

Capitolul 6

Ghidare și susținere

Confruntarea problemelor controversate poate fi o provocare atât pentru profesori, cât și pentru elevi. Ridică întrebări fundamentale de loialitate și identitate. Trezește totodată emoții puternice și poate fi un element intimidant și care provoacă discordie. Așadar, nevoia de ghidare personală și susținere, pentru profesori și elevi deopotrivă este un factor esențial în gestiunea problemelor controversate.

În această secțiune, vi se cere să reflectați la rolul ghidării personale în dezvoltarea unei strategii pentru gestiune problemelor controversate.

În ce arii credeți că ar necesita profesorii asistență?

Este cel mai probabil ca profesorii să aibă nevoie de asistență din două motive principale. Primul este pentru a-i ajuta să își depășească anxietățile inițiale despre predarea unor anumite probleme, pentru ca aceștia să se simtă în siguranță și să nu evite predarea respectivelor aspecte. Sunt incluse aici și anxietățile reieșite din propriile perspective morale sau religioase cu privire la o problemă, din lipsa lor de cunoștințe sau de abilități de predare și din teama de ce ar putea ieși rău, cum ar fi pierderea disciplinei de la clasă, elevi supărați sau părinți care se plâng.

În al doilea rând, profesorii au nevoie de ajutor pentru a face față la probleme care apar în timpul sau ca rezultat al procesului de predare, de exemplu dificultăți cu disciplina, amenințări la bunăstarea elevilor, conflicte sau antagonisme între grupuri, acțiune parentală, amenințări – fie în școală sau în afara sa. Sunt incluse aici și acceptarea sau gestionarea prejudecăților personale care ar putea afecta modul în care profesorii abordează problema.

” În opinia dumneavoastră, care ar fi anxietățile profesorilor din școala dumneavoastră cu privire la predarea unui subiect controversat?

Ce ar putea face conducerea școlii?

Cel mai important lucru pe care îl poate face conducerea școlii pentru a susține profesorii în situații stresante ca acestea este să încerce să creeze o atmosferă în care profesorii se simt confortabil să ceară ajutor atunci când au nevoie. Acest lucru presupune sensibilitate și recunoașterea situațiilor ce ar putea precipita nevoia de ghidare sau susținere și acțiune timpurie și proporționată când apar probleme. Presupune și susținere suplimentară din partea echipei de conducere în momente de stres sau dificultate mai mare.

Suținerea personalului în situații stresante: posibile puncte de acțiune

- ▶ Dezvoltarea politicilor – un cadru clar ce trasează responsabilitățile membrilor echipei de conducere și ale profesorilor cu privire la probleme cheie precum comportamentul și disciplina, comunicarea cu părinții și cu organizațiile terțe
- ▶ Ghidarea formală – când vine vorba de predarea unor probleme controversate, implică și sfaturi pentru cum să ne reconciliem propriile valori cu privire la anumite probleme cu valorile din curriculum
- ▶ Vocea profesorilor – oportunități pentru profesori de a-și exprima grijile, de exemplu la cercuri pedagogice, întâlniri, grupuri de lucru
- ▶ Asistență– oportunități pentru profesori și susținere emoțională de la colegi mai experimentați, inclusiv sfaturi despre cum să abordeze probleme noi și dificile
- ▶ Dezvoltare și formare profesională – despre gestiunea problemelor controversate în școli
- ▶ Legături între școli – constatarea modului în care profesorii din alte școli gestionează situațiile dificile
- ▶ Materiale de suport – materiale practice de referință ce pot fi folosite la lecții, precum sfaturi despre cum se poate răspunde remarcilor sau unui limbaj neadecvat.
- ▶ Un mentor pe probleme controversate – un coleg experimentat care poate încuraja individual profesorii
- ▶ Integrarea personalului – ajutorarea noilor membri ai personalului în pregătirea pentru problemele pe care le-ar putea avea când gestionează probleme controversate pentru prima oară

” Cât de confortabil ați spune că se simt profesorii din școala dumneavoastră cerând ajutor în situații stresante?

Aveți vreun mod anume prin care ajutați profesorii stresați din cauza subiectului pe care trebuie să îl predea, și pe care îl consideră controversat? Dacă da, care?

De ce fel de susținere ar avea elevii nevoie?

Problemele controversate sunt la fel de intimidante pentru elevi ca pentru profesori, dar din anumite puncte de vedere, provocarea emoțională poate fi mai mare pentru elevi. Se pot simți amenințați sau confuzați când sunt confrunțați cu perspective diferite de cele ale familiei lor, jenați să își exprime opiniile, de teamă să nu fie ridiculizați sau să nu dea răspunsul „greșit”. Pot fi ținta bullyingului sau a unor remarci rasiste sau a altor forme de abuz din cauza credințelor lor, în persoană, prin rețelele de socializare, la școală sau în afara ei.

” Aveți vreo experiență în școala dumneavoastră cu elevi care să aibă nevoie de susținere personală în raport cu unele aspecte din curriculum? Dacă da, despre ce era vorba și cum ați răspuns?

Ce puteți face pentru a răspunde acestor nevoi?

Cel mai important lucru pe care îl puteți face pentru a răspunde acestor nevoi este să încercați să creați un mediu unde elevii se simt în siguranță, sunt încurajați să vorbească și sunt ascultați. Pentru aceasta, personalul școlii trebuie să trateze elevii drept indivizi, și să le conștientizeze nevoile. Iar elevii trebuie să știe că sunt în școală adulți pe care îi pot aborda dacă sunt îngrijorați.

Suținerea elevilor în situații stresante: posibile puncte de acțiune

- ▶ Dezvoltarea politicii – o structură clară ce explicitează cine face ce în raport cu arii precum combaterea bullyingului, siguranța online și protecția copilului
- ▶ Formare și dezvoltare profesională pentru abordarea în siguranță a subiectelor sensibile la clasă
- ▶ Ghid oficial: recunoașterea momentelor în care bunăstarea elevilor poate fi în pericol și modul în care se poate răspunde la o astfel de situație, inclusiv în raport cu îndoctrinarea spre ideologii extremiste
- ▶ Susținere colegială – susținere sau mentorat pentru elevi, de către elevi formați în această direcție
- ▶ Medierea colegială – dispute dintre elevi soluționate de elevii formați să devină mediatori

- ▶ Desemnarea unei persoane care să asigure susținerea – cineva la care elevii pot apela pentru susținere emoțională și care este primul punct de contact pentru elevi, părinți, personal care se ocupă sau nu cu predatul și agenții terțe din sfera protecției copiilor
- ▶ Educație personală și socială – lecții despre cum se pot gestiona diferitele tipuri de presiune de conformare
- ▶ Implicarea părinților și a comunității – colaborarea cu părinții pe probleme legate de bunăstarea individuală a elevilor și cu reprezentanții ai comunității, precum lideri civici sau religioși

Studiu de caz: Zona Londrei, Anglia, Marea Britanie

Într-o școală selectivă din zona londoneză, singurul elev evreu din școală s-a plâns profesorilor că a fost ținta bullyingului unui coleg britanic de origine pakistaneză, susținut de alți colegi. Aceștia l-au numit pe băiat „ucigașul lui Cristos” și „ucigaș de palestinieni”. I-au spus că va plăti pentru delictele comise de evrei și că Holocaustul nu a avut niciodată loc. Bullyingul avea loc zilnic, nu doar la școală, ci și pe drum spre casă. Elevul a devenit retras și a început să refuze să meargă la școală.

Școala a contactat autoritățile locale pentru a cere susținere și ghidare din partea serviciului pentru minorități etnice. Consultantul a stabilit o întâlnire cu direcțiunea școlii, pentru a discuta despre cea mai bună abordare în acest caz. Părinții băiatului au fost chemați la școală iar discuțiile au avut loc alături de ei.

S-a stabilit că cea mai bună abordare ar fi să fie invitați imamul local și rabinul familiei pentru a participa la conversații. Ambii au vorbit despre incidente cu băieții responsabili și cu părinții lor. Totodată, le-au oferit îndrumare băiatului care era victimia bullyingului și familiei sale.

Imamul a vorbit comunității musulmane despre nevoia de pace și reconciliere la rugăciunile de vineri. Consultantul a ținut apoi o adunare la nivelul școlii, în care s-a discutat impactul rasismului în educație, iar la orele de educație personală, socială și de sănătate, elevii au avut oportunitatea de a explora aceste probleme mai îndeaproape alături de profesorii lor, și să ajungă la concluziile potrivite despre impactul negativ al rasismului și al bullyingului în comunitatea școlară. De atunci nu au mai avut loc incidente de bullying și rasism¹⁶

” Cât de bine pregătită este școala dumneavoastră să facă față la problemele elevilor reieșite din predarea unor probleme controversate? Vă puteți gândi la aspecte ce ar putea fi consolidate mai bine? Dacă da, care și de ce?

Unde începeți?

Dacă sunteți dornici să creați o atmosferă de sprijin între profesori, un bun punct de pornire este să petreceți timp la clasă cu un profesor care are nevoie de ajutor în predarea unor probleme controversate. Oferiți-i profesorului o serie de strategii specifice și explicații sau exemple de joc de rol, și modul în care acestea ar trebui folosite la clasă, de exemplu cum să faciliteze dialogul, diferite tipuri de întrebări etc. Când vizitați profesorul, asigurați-vă că acesta știe că sunteți acolo doar pentru a-i observa strategiile în desfășurare, și din niciun alt motiv. Din moment ce sunteți în încăpere, profesorul poate testa strategiile cu risc scăzut de lipsă de colaborare din partea elevilor. Cu cât stați mai mult în clasă, și dacă sunteți în spate cu laptopul, cu atât mai bine vor înțelege elevii că și dumneavoastră, și profesorul, le luați învățarea în serios. Dacă nu aveți mult timp la dispoziție, încercați să alternați cu alți colegi din echipa de conducere.

16. www.sgsts.org.uk/SupportForVulnerablePupils/EMTAS/Shared%20Documents/Recording%20and%20reporting%20racist%20incidents.pdf.

Capitolul 7

Implicarea părinților

Nu este neobișnuit ca părinții să aibă ezitări cu privire la conținutul pe care îl învață copiii lor la școală. Această atitudine este adesea rezultatul unei simple neînțelegeri. În alte situații, poate fi o problemă de principiu – de exemplu, un părinte care se opune predării anumitor probleme din motive religioase sau de ideologie politică. Construirea unei relații cu părinții poate ajuta la clarificarea rapidă a neînțelegerilor și la rezolvarea problemelor înainte ca acestea să se agraveze. Așadar, este un aspect important în gestiunea problemelor controversate.

În această secțiune, vi se cere să reflectați la rolul construirii unei relații cu părinții în dezvoltarea unei strategii pentru gestiunea problemelor controversate.

Cum construim relații?

Tipul de relație care funcționează cel mai bine în gestiunea problemelor controversate este una bazată pe încredere. Părinții trebuie să simtă că școala colaborează cu ei și că o face spre binele copiilor lor, fără să aibă un „plan secret”. Aceștia trebuie să știe că dacă va apărea o problemă controversată, aceasta va fi predată cu grijă și în mod echilibrat, respectând diverse perspective – inclusiv ale lor. Există o serie de metode pentru a construi acest tip de încredere.

Construirea unei relații cu părinții: acțiuni cheie

- ▶ Cunoașteți părinții și ascultați-le perspectivele
- ▶ Faceți-i să se simtă incluși
- ▶ Implicați-i în viața școlară
- ▶ Informați-i cu privire la abordarea dumneavoastră în gestiunea problemelor controversate

” În ce măsură ați spune că părinții elevilor din școala dumneavoastră susțin munca școlii?

Cât de important credeți că este să creați o atmosferă de încredere reciprocă între școală și părinți? Cum se poate face acest lucru în viziunea dumneavoastră?

Cum faceți părinții să se simtă incluși?

Pentru a face părinții să se simtă incluși trebuie să îi tratați drept indivizi. Trebuie și să le recunoașteți rolul de educatori ai copiilor. Mai mult decât orice, trebuie să îi faceți să se simtă bineveniți la școală; de exemplu, puteți realiza acest lucru facilitându-le contactul sau stabilirea unei întâlniri cu un membru al personalului. Ar trebui să le comunicați aceste mesaje cheie, de exemplu prin: logoul sau mottoul școlii, declarația misiunii școlii, website-ul școlii, un newsletter, intrarea în școală și zona de recepție a vizitatorilor, ședințele cu părinții și evenimentele școlare.

” Ați făcut anumiți pași pentru a face părinții să se simtă bineveniți în școala dumneavoastră? Dacă da, care?

De ce ar trebui implicați părinții în viața școlară?

În ceea ce privește problemele controversate, cu cât sunt mai direct implicați părinții, cu atât vor înțelege mai bine și vor susține mai mult acest demers. Implicarea în viața școlară îi ajută pe părinți să vadă cu ochii lor ce încearcă școala să facă. Ajută la clarificarea neînțelegerilor și la calmarea temerilor pe care le-ar putea avea.

Există diferite metode de implicare a părinților în viața școlară. Acestea includ:

- ▶ Participarea la consultări pentru stabilirea politicii școlii; de exemplu, un chestionar despre etosul școlii. Nivelul de implicare al părinților în procesul decizional diferă de la o țară la alta. Astfel de puteri ar trebui reglementate cu grijă, contribuțiile ar trebui restricționate la organisme oficiale precum o organizație a părinților sau o organizație de guvernământ a școlii, iar părinții nu ar trebui să poată respinge prin veto decizii luate de școală.
- ▶ Rolul de resursă pentru învățarea elevilor; de exemplu, ca parte dintr-o temă despre probleme controversate, elevii iau interviuri membrilor familiei cu privire la atitudinile și experiențele lor; sau organizând o „seară de facilitare a dialogului”, în care elevii propun o anumită problemă controversată, iar adulții au rolul de a asculta, exprimându-și speranțele și grijile legate de copii lor.
- ▶ Contribuind la procesul de predare; de exemplu, părinții cu expertiză profesională într-o anumită arie din curriculum pot veni drept oratori la o lecție despre o problemă controversată (cum ar fi cei din domeniul medical sau avocați).

” În ce măsură încercați să implicați părinții în viața școlii dumneavoastră? Ce metode folosiți?

Cât de important este pentru dumneavoastră să încercați să implicați părinții în viața școlară? De ce? Cu ce scop?

Ce le spuneți părinților despre abordarea problemelor controversate?

Deoarece multe probleme controversate tind să apară neprevăzut, poate fi util să le comunicați părinților abordarea pe care o aveți în discutarea acestor probleme, pentru a le anticipa pe cele neprevăzute. Puteți face acest lucru printr-o scurtă declarație în care enumerați principiile de bază ale abordării dumneavoastră și exemple reprezentative pentru problemele controversate principale pe care le predați. Dacă este nevoie, puteți adăuga și câteva notițe despre locul problemelor controversate în curriculum, beneficiile predării problemelor controversate pentru învățarea copiilor lor și modul în care ceea ce învață îi va ajuta în afara școlii.

Poate fi util și să le comunicați politicile școlii și legătura dintre acestea și predarea problemelor controversate – cum ar fi politici cu privire la comportament, la combaterea bullyingului, la discriminare și la egalitatea de gen.

Predarea problemelor controversate: ghid pentru părinți

Iată un exemplu de ghid pentru părinți ce caută să îi asigure pe aceștia că profesorii vor predă în mod echilibrat problemele controversate.

Profesorii din școala noastră vor:

- ▶ facilita dialogul și dezbateră, în loc să vorbească doar ei despre un anumit subiect.

Profesorii din școala noastră nu:

- ▶ își vor prezenta propriile păreri drept fapte concrete;
- ▶ își vor prezenta propriile păreri despre părerile altora;
- ▶ vor suprapune opiniile și faptele incontestabile.¹⁷

17. http://ceea.org.uk/sites/default/files/docs/curriculum/area_of_learning/CCEA_Controversial_Issues.pdf.

” Faceți referire la probleme controversate în oricare dintre mijloacele actuale de comunicare cu părinții? Cât de important credeți că este să faceți acest lucru?

Studiu de caz: școală dintr-o zonă urbană, Irlanda

Această școală este una mare, diversă din punct de vedere etnic, într-o zonă urbană. Declarația misiunii este că școala garantează celebrarea diferitelor tipuri de diversitate. Ca parte din celebrarea orientării sexuale, consiliul elevilor din școală a organizat o săptămână LGBT. Au avut loc o serie de activități în acea săptămână, inclusiv prezența unor oratori, „selfie-uri” de toleranță LGBT și un eveniment de „spuneți nu bullyingului”. Steagul LGBT a fost ridicat la începutul săptămânii de Ministrul Sănătății, iar evenimentul a fost discutat în presa internațională.

Un grup de părinți est-europeni, afiliați aceleiași biserici, și-au exprimat grija pastorului care, alături de alți lideri de biserici din comunitate, au scris o plângere adresată conducerii școlii. Părinții și-au retras colectiv copiii de la școală pentru restul săptămânii. Reprezentanții școlii au răspuns în scris scrisorii de la liderii bisericilor, explicând motivele pentru care au organizat acea săptămână, iar scrisoarea a fost trimisă familiilor vizate, respectându-le decizia, dar explicând scopul săptămânii. Deși nu au fost mulțumiți cu situația în care au fost implicați copiii lor, părinții nu au protestat în alte moduri, deoarece au avut oportunitatea să vadă situația din perspectiva școlii. Săptămâna LGBT a avut un succes răsunător, iar acum este parte din activitățile anuale ale școlii.¹⁸

Unde începeți?

Dacă sunteți dornici să implicați mai mulți părinți în viața școlară, un bun punct de plecare ar fi să oferiți lecții gratuite de formare pentru părinții copiilor imigranți sau minoritari, sau părinții celor care sunt noi în școală. Alegeți un moment din săptămână când ar putea veni cei mai mulți părinți. Printre subiectele lecțiilor de formare s-ar putea număra abilitățile de limbă, sistemul educațional, egalitatea de gen, drepturile și responsabilitățile părinților și politicile și practicile școlii.

18. Comunicat personal din partea lui Mary Gannon.

Capitolul 8

Gestiunea riscului

In orice materie există un anumit nivel de risc – altfel nu există progres. Gestiunea riscului ține de identificarea și analizarea riscului potențial și reacționarea în consecință. Riscurile sunt de diferite feluri. În raport cu problemele controversate, acestea includ: impactul asupra comportamentului elevilor; reacțiilor părinților; atitudinile comunității locale, inclusiv ale organizațiilor civice și religioase; răspunsului presei. Posibilitatea plângerilor din partea părinților, a publicității negative în presă sau a intervenției liderilor comunității locale sau ai organizațiilor religioase este una mereu prezentă. Gestiunea eficientă a riscului este deci un aspect important în gestiunea problemelor controversate.

În această secțiune, vi se cere să reflectați la rolul gestiunii riscului în dezvoltarea unei strategii pentru gestiunea problemelor controversate.

Ce presupune gestiunea riscului?

Gestiunea riscului presupune două elemente. Primul este reducerea riscului, și anume luarea de măsuri pentru a reduce probabilitatea ca riscul să aibă loc și reducerea impactului acestuia în cazul în care apare. Al doilea este gestiunea de criză, care presupune pregătirea unor măsuri de urgență în caz de risc. Să le luăm pe rând.

Cum putem reduce riscul asociat cu predarea problemelor controversate?

Multe riscuri asociate cu predarea problemelor controversate apar din cauza confuziei sau a lipsei de înțelegere a scopurilor curriculumului în această zonă. Riscul de a ofensa din cauza neînțelegerilor se reduce când toată lumea înțelege clar motivele din spatele problemelor controversate. Există o serie de metode pentru a dezvolta această înțelegere. Printre ele se numără:

- ▶ Asigurarea consecvenței în predarea și învățarea problemelor controversate, de exemplu prin predare în colaborare sau prin ghidul personalului
- ▶ Informarea părinților cu privire la motivele pentru care școala alege să predea anumite probleme controversate, de exemplu prin ghidul părinților
- ▶ Comunicarea valorilor fundamentale ale școlii, de exemplu în declarația misiunii școlii sau în declarația valorilor
- ▶ Stabilirea unei culturi deschise, de exemplu oferindu-le elevilor oportunitatea de a da feedback cu privire la predare și învățare, profesorilor oportunitatea de a-și discuta îngrijorările, iar părinților oportunitatea de a-și exprima îngrijorările
- ▶ Asigurarea clarității în comunicare, de exemplu în instrucțiunile pentru teme
- ▶ Dezvoltarea unor protocoale pentru activitățile ce vizează problemele controversate, de exemplu pentru oratori, cum ar fi oamenii politici, lideri religioși sau comunitari

” Printre diferitele măsuri preventive pe care le poate lua o școală pentru a reduce riscurile asociate cu predarea problemelor controversate, care ați spune că sunt cele mai importante? De ce?

Ce fel de măsuri de urgență puteți implementa?

Accesul la un sistem de susținere a elevilor și politici clare cu privire la probleme precum bullyingul, discriminarea și protecția copilului sunt măsuri de urgență utile pentru rezolvarea problemelor legate de bunăstarea și comportamentul elevilor.

Este important să aveți o procedură corespunzătoare pentru gestiunea anxietăților și plângerilor părinților cu privire la problemele controversate. Asta înseamnă să vă asigurați, de câte ori este posibil, că plângerile sunt soluționate rapid și informal, fără să ia amploare. Ar trebui să existe proceduri clare pentru depunerea și primirea de cereri și plângeri și un mecanism eficient pentru direcționarea părinților spre un responsabil.

Totuși, mereu există riscul ca o controversă să se extindă dincolo de limitele școlii. Mediatizarea negativă poate avea consecințe serioase asupra reputației școlii. Dacă există pericolul unei mediatizări negative, este nevoie de un răspuns instant. Așadar ar putea fi utilă o politică școlară ce vizează răspunsurile la situații critice cauzate de probleme controversate. Dacă situația necesită interviuri, briefinguri sau comunicate de presă, poate fi util să existe un motiv comun în spatele predării problemelor controversate și materiale ce îl susțin, precum ghidul și protocoalele personalului.

Însă mai există o a doua zonă de risc ce trebuie luată în considerare în situații în care școala sau părți ale școlii pot fi subiectul unei publicități negative. Există potențialul impact al unor evenimente și controverse din afara școlii; de exemplu, dacă o campanie politică are drept țintă un anumit grup minoritar sau dacă sunt demonizate în vreun fel părți ale comunității locale. În astfel de situații, trebuie acționat pentru a preveni impactul negativ al publicității asupra relațiilor din școală și cu școala. Și acest caz poate fi menționat în politica generală a școlii, sau în politica școlii cu privire la situații de criză.

Studiu de caz: Bristol, Anglia, Marea Britanie

Există o școală generală mixtă în orașul Bristol, cu elevi cu vârste cuprinse între 11 și 16 ani ce vin din contexte culturale diverse, reprezentând peste 40 de naționalități, inclusiv un număr semnificativ de copii cu origini somaleze. Treisprezece bărbai din comunitatea somaleză au fost condamnați în urma unei investigații a poliției din Bristol pentru exploatarea unor fete albe. Directorul a fost informat cu privire la rezultatele anchetei chiar înainte ca scandalul să apară în presa locală și națională. Dornică să demonstreze țelul școlii de a fi un spațiu bogat din punct de vedere cultural, unde „fiecare este valorizat pentru cine este și pentru ce poate deveni”, directoarea a acționat pentru a limita impactul negativ al scandalului din presă asupra școlii, elevilor și comunității. Directoarea era îngrijorată în mod special de potențialele consecințe negative asupra comunității și elevilor cu origini somaleze din școală.

Acțiunile pe care le-a întreprins au inclus:

- ▶ publicarea unui comunicat de presă prin care asigura comunitatea locală de faptul că școala ia foarte în serios protecția elevilor săi și că școala colaborează cu toate agențiile competente pentru a se asigura că elevii știu să se protejeze în raport cu orice probleme;
- ▶ abordând presa locală – interviuri la televizor, radio și în ziare – pentru a accentua modurile pozitive în care interacționează elevii din contexte diferite în comunitatea școlară;
- ▶ invitând părinți sau membri ai comunității să vocifereze orice griji, contactând școala fără ezitare;
- ▶ organizând o adunare specială la școală pentru a avertiza elevii cu privire la o potențială reacție negativă împotriva elevilor somalezi din zonă și pentru a accentua nevoia de solidaritate în școală și în afara ei;
- ▶ întâlnindu-se și vorbind cu lideri ai comunității somaleze despre acțiuni comune și accentuând politicile școlii cu privire la egalitate și diversitate;
- ▶ evaluând abordarea problemelor legate de identitate și diversitate culturală în curriculum.

Acțiunile au avut succes în atenuarea unei potențiale crize, iar după câteva zile, publicitatea negativă s-a estompat. Școala a continuat să funcționeze normal și toți elevii, inclusiv cei din comunitatea somaleză, se simt în siguranță în școală.¹⁹

” Cum ați evalua eficiența procedurilor din școala dumneavoastră cu privire la gestiunea plângerilor? Credeți că există aspecte ce ar putea fi ameliorate? Dacă da, care?

Cum gestionați comentariile de pe rețelele de socializare?

Dată fiind natura rețelelor de socializare, este de așteptat să apară din când în când comentarii critice cu privire la școală. Doar critica persistentă și continuă poate necesita o reacție din partea școlii. Pentru a stabili când și cum este nevoie de o reacție, apelați la aprecierea dumneavoastră profesională. Există oricând posibilitatea de a înrăutăți situația prin diseminarea conținutului unui public mai larg. Atunci când comentariile sunt critice, dar nu abuzive personal, puteți invita persoana care le-a emis pentru a-și discuta grijile cu dumneavoastră la școală sau le puteți sugera să folosească procedura oficială de plângeri a școlii. Totuși, dacă comentariile devin denigrante, amenințătoare sau rasiste, poate fi recomandabil să cereți asistență juridică sau să contactați autoritatea publică responsabilă sau poliția.

” În opinia dumneavoastră, cât de semnificativ este potențialul rețelelor de socializare de a avea efecte adverse asupra unei școli? Este un motiv de îngrijorare în școala dumneavoastră? Dacă da, de ce?

Unde începeți?

Dacă sunteți dornici să reduceți unele din riscurile asociate cu predarea problemelor controversate în școala dumneavoastră, un punct de pornire este efectuarea evaluării riscului al acestei zone. În primul rând, identificați care sunt, în opinia dumneavoastră, riscurile principale. Apoi evaluați-le pe fiecare în termeni de impact potențial și probabilitate, ca „mare”, „medie” sau „mică”.

Sau, notați fiecare element pe o scară de la 0 la 5. La final veți avea o perspectivă de ansamblu a nivelurilor de risc, pe care o puteți folosi ca ghid pentru întărirea practicilor viitoare. Puteți întreprinde această activitate independent, dar este probabil să aibă impact mai mare dacă este întreprinsă de întreaga echipă de conducere.

---

19. Personal communication.

Capitolul 9

Dezvoltarea și formarea personalului

Controversele sunt o parte inevitabilă și tot mai prezentă a vieții școlare în Europa. Și totuși, puțini directori, membri ai conducerii și profesori din țările europene primesc o formare care să îi ajute să gestioneze probleme controversate la școală. Programele de formare ale profesorilor în devenire sau ale profesorilor rar îi pregătesc pentru acest lucru. Dezvoltarea programelor pentru viitori directori și membri ai conducerii abordează la fel de rar acest subiect. Așadar, asigurarea unor oportunități de dezvoltare profesională continuă este vitală pentru o gestiune eficientă a problemelor controversate.

În această secțiune, vi se cere să reflectați la rolul dezvoltării și formării personalului în dezvoltarea unei strategii pentru gestiunea problemelor controversate.

Ce fel de dezvoltare profesională este necesară?

Activitățile de dezvoltare profesională în raport cu problemele controversate se încadrează într-o serie de categorii largi, în funcție de scopul activității și de beneficiarii săi. Printre acestea se numără activități care sunt centrate pe:

- ▶ dezvoltarea unui motiv clar pentru predarea problemelor controversate – pentru tot personalul;
- ▶ înțelegerea mai profundă a unei anumite probleme, cum ar fi Holocaustul – pentru profesorii ce predau materiile corespunzătoare;
- ▶ însușirea de abilități și competențe legate de predarea problemelor controversate – pentru tot personalul;
- ▶ însușirea de abilități de gestiune necesare pentru dezvoltarea și implementarea unor politici ce vizează gestiunea problemelor controversate – pentru conducerea școlii.

” Din câte știți, au fost membrii personalului din școala dumneavoastră beneficiarii unei formări cu privire la gestiunea problemelor controversate? Dacă da, în ce formă și care a fost rezultatul?

Ce fel de metode de formare puteți folosi?

Deși cursurile externe pot fi foarte bune pentru formarea indivizilor cu privire la anumite subiecte, cum ar fi educația sexuală, metodele care încurajează dialogul și împărtășirea experiențelor sunt mai eficiente pentru a motiva personalul și pentru dezvoltarea expertizei în gestiunea problemelor controversate în întreaga școală.

Este esențială stabilirea unui sistem de susținere reciprocă pentru predarea și gestiunea problemelor controversate. Acestea fiind spuse, multe dintre metodele folosite de obicei în dezvoltarea profesională se aplică în egală măsură gestiunii problemelor controversate.

Dezvoltarea personalului: o serie de metode de formare sugerate

- ▶ Shadowing – observarea unui coleg în predarea unei anumite probleme controversate
- ▶ Asistență – întâlniri constante cu un coleg mai experimentat pentru a discuta progresul personal în raport cu predarea unor anumite probleme, pentru a învăța idei noi etc.
- ▶ Planificarea lecțiilor la comun – colaborarea pentru predarea aceleiași probleme
- ▶ Grupuri de cercetare – întâlniri o dată pe săptămână pentru a discuta metodele de predare folosite
- ▶ Predarea în echipă – colaborarea cu un coleg pentru împărtășirea predării unei anumite probleme la clasă
- ▶ Conferințe și cursuri externe – în raport cu anumite probleme specifice, sau cu predarea problemelor controversate în general
- ▶ Dialog profesional – discutarea practicilor de predare ale problemelor controversate cu un manager al progresului, ca parte din procesul de gestiune al performanței
- ▶ Implicarea în rețele externe, grupuri sau proiecte de dezvoltare – oferind oportunități pentru dezvoltarea profesională în gestiunea problemelor controversate
- ▶ Colaborarea cu experți – membri ai personalului pregătiți pentru gestiunea problemelor controversate și responsabili cu formarea colegilor de departament

” Care dintre metodele de formare folosite pentru dezvoltarea profesională în școala dumneavoastră credeți că ar funcționa și pentru dezvoltarea gestiunii problemelor controversate?

Cum alegeți cea mai potrivită metodă de formare pentru personal?

Trebuie luați în considerare mai mulți factori în alegerea celei mai potrivite metode de formare pentru personal. Printre acești factori se numără abilitățile pe care personalul le are deja, inclusiv cele ale conducerii școlii; aria de practici pe care doriți să o consolidați; interesele personale și planurile de carieră ale indivizilor; și orice directive sau exigențe relevante ale guvernului. Puteți să vă ghidați și în funcție de orice priorități au apărut în procesul evaluării riscurilor.

Metodele de obținere a dovezilor cu privire la nevoile individuale ale personalului includ:

- ▶ liste de autoevaluare;
- ▶ chestionare;
- ▶ cereri personale;
- ▶ discutarea cu managerii progresului;
- ▶ interviuri de evaluare formală sau de gestiune a performanței.

Orice metodă ați prefera, în cazul profesorilor, punctele centrale vor fi abilitățile și competențele necesare în predarea problemelor controversate, iar în cazul membrilor conducerii, punctele centrale vor fi abilitățile și competențele necesare pentru gestiunea lor.

Evaluablea nevoilor de formare ale profesorilor: o serie de abilități și competențe sugerate

- ▶ Înțelegerea motivelor pentru gestiunea problemelor controversate
- ▶ Înțelegerea a ceea ce face ca o problemă să fie controversată
- ▶ Promovarea valorilor fundamentale
- ▶ Stabilirea regulilor de bază pentru dialog
- ▶ Crearea unui mediu pozitiv și sigur la clasă și în afara ei
- ▶ Alegerea profesorilor potriviți și a strategiilor de învățare potrivite
- ▶ Evitarea părtinirii
- ▶ Conștientizarea propriilor păreri părtinitoare și preconcepții și capacitatea de distanțare față de acestea
- ▶ Facilitarea unor discuții și dezbateri deschise
- ▶ Promovarea vocii elevilor

- ▶ Gestiunea răspunsurilor emoționale ale elevilor
- ▶ Gestiunea remarcilor lipsite de considerație
- ▶ Comunicarea cu părinții și cu reprezentanții comunității și implicarea acestora

Studiu de caz: Goethe Gymnasium, Sebnitz, Germania

Goethe Gymnasium este o școală gimnazială dintr-un mic orașel din sud-estul Germaniei. A crescut interesul în utilizarea dezbaterii ca mijloc de predare după ce unul dintre profesori a participat la un curs de formare axat pe dezbateri, organizat de fundația Hertie.

Dezbaterea este o metodă formală de deliberare democratică ce are loc între două grupuri, conform unor reguli stricte. Îi ajută pe elevi să aibă mai multă încredere în ei, să își dezvolte abilitățile de gândire critică și să ia controversele sociale și problemele politice mai în serios.

Pe baza acestui interes inițial, școala a oferit întregului personal un curs de formare axat pe dezbateri, inclusiv profesorilor de germană, științe și istorie. Metoda a fost prezentată formal elevilor cu vârsta de 13-14 ani, deși unii profesori au început să introducă exerciții mai puțin complexe la orele elevilor de 11-13 ani. Când ajung pe la 15-16 ani, dezbaterea este deja folosită la toate orele de curs, în special la științele naturale și sociale.²⁰

” Care ați spune că sunt punctele forte și punctele slabe ale profesorilor din școala dumneavoastră, în raport cu gestiunea problemelor controversate? În perspective dumneavoastră, care sunt diferențele între nevoile profesorilor și cele ale conducerii școlii în raport cu gestiunea problemelor controversate? Cum credeți că pot fi abordate aceste nevoi în formare?

Unde începeți?

Dacă sunteți dornici să oferiți oportunități de dezvoltare profesională în gestiunea problemelor controversate, un bun punct de plecare sunt unele dintre activitățile de formare din pachetul de formare pentru profesori al Consiliului Europei *Să trăim cu controversa*.²¹

Pachetul pilot a fost folosit cu succes de profesori din mai multe țări europene și conține programe detaliate de activități de formare pentru profesori, pachet creat pentru a fi utilizat în toate țările europene și în toate etapele și tipurile de școală. Vizează probleme precum: modul în care credințele personale ale profesorilor afectează predarea problemelor controversate; cum să abordăm opinii conflictuale și preconcepții cu privire la ce este adevărat și ce nu; cum să protejăm sensibilitățile elevilor; cum să gestionăm problemele în mod echilibrat, fără să fie nevoie de informații contextuale vaste.

20. Frank și Huddleston (2009), pp. 58-59.

21. <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806948b6>.

Anexa 1

O listă de posibile acțiuni

Următoarea listă trasează în linii mari o serie de acțiuni pe care le pot întreprinde echipele de conducere în dezvoltarea unei strategii de gestiune a controverselor și în predarea problemelor controversate în școli. Acțiunile derivă din cele 9 secțiuni ale instrumentului care este acest manual și din problemele și întrebările ce apar în el. Ce acțiuni sunt întreprinse și de către cine depinde de contextul particular al fiecărei școli. Nimeni nu se așteaptă ca vreo școală să le întreprindă pe toate. Au rolul unui simplu ghid de reflecție, menit să susțină procesul de planificare mai departe.

Fiecare acțiune din listă este însoțită de o serie de întrebări. Aceste întrebări sunt incluse pentru a stimula gândirea și dialogul cu privire la diferite acțiuni, pentru a stabili dacă sunt importante și cum pot fi implementate.

1. Ghiduri și politici de evaluare

Posibile acțiuni

- ▶ **Evaluarea legislației relevante, ghiduri și îndatoriri statutare – de exemplu cu privire la vocea elevilor, la coeziunea comunității, educația sexuală sau îndobândirea politică**
  - Care este legătura dintre aceste elemente și problemele controversate?
  - Sunt ele o sursă de conflict?
  - Ajută predarea problemelor controversate la implementarea lor?
- ▶ **Auditarea politicilor existente ale școlii – de exemplu cu privire la protecția copiilor, anti-bullying sau comportament și disciplină**
  - Care este legătura dintre aceste elemente și problemele controversate?
  - Sunt ele o sursă de conflict?
  - Ajută predarea problemelor controversate la implementarea lor?

2. Evaluarea politicilor și practicilor în vigoare

Posibile acțiuni

- ▶ **Identificarea problemelor care sunt considerate controversate în școală în momentul de față**
  - Ce probleme sunt identificate drept controversate de către profesori?
  - La ce materii apar?
  - Ce face ca aceste probleme să fie controversate?
- ▶ **Consultați profesorii cu privire la experiența lor de predare a problemelor controversate**
  - Cât de încrezători se simt profesorii cu privire la predarea problemelor controversate?
  - Ce griji au?
  - De ce fel de formare sau susținere credeți că au nevoie?
- ▶ **Auditați practicile actuale de predare a problemelor controversate la toate materiile**
  - Cum sunt predate problemele controversate?
  - Ce metode și strategii de predare se folosesc?
  - Câtă consecvență există între materii?

- ▶ **Consultați elevii cu privire la experiențele lor cu probleme controversate în școală**
  - Ce probleme sunt identificate drept controversate de către elevi?
  - Cât de confortabil se simt să le discute?
  - Cât de eficiente consideră elevii că sunt metodele profesorilor?
  - Ce cred elevii că învață din discutarea problemelor controversate?
- ▶ **Consultați comunitatea școlară mai largă cu privire la problemele controversate de la școală**
  - Ce probleme identifică profesorii și părțile interesate ca fiind controversate?
  - Ce griji au cu privire la predarea acestor probleme la școală?
  - Cât de corect consideră că sunt gestionate de școală?
  - Ce se așteaptă sau ce vor de la școală în raport cu gestiunea problemelor controversate?
- ▶ **Clarificați valorile fundamentale ale școlii**
  - Care sunt valorile fundamentale ale școlii?
  - Susțin predarea problemelor controversate sau sunt într-un raport conflictual cu acestea?
  - Cât de bine sunt înțelese în comunitatea școlară?
  - Cum sunt justificate?
  - Se referă în mod explicit la democrație și la drepturile omului?
- ▶ **Consultați profesorii, elevii și comunitatea școlară mai largă cu privire la calitatea mediului școlar de învățare**
  - Cum este atmosfera în școală?
  - Cât de bine relaționează grupurile din contexte diferite?
  - Se amestecă grupurile între ele?
  - Oamenii simt că pot vorbi deschis despre diferențele dintre ei?
  - Diversitatea este valorificată sau văzută drept o amenințare?
- ▶ **Consultați elevii cu privire la oportunitățile vocii elevilor în școală**
  - Elevii simt că au un cuvânt de spus în modul în care funcționează școala?
  - Simt că le este respectată vocea?
  - La ce fel de decizii participă?
  - Au propriul corp decizional?
  - Simt că pot face o schimbare în școală?

3. Dezvoltarea politicilor

Posibile acțiuni

- ▶ **Colaborați cu personalul pentru a dezvolta o motivație comună pentru predarea problemelor controversate**
  - Ce face ca o problemă să fie controversată?
  - De ce ar trebui predate problemele controversate?
  - Care este rolul profesorului?
- ▶ **Colaborați cu șefii de catedră pentru a realiza o listă de exemple de probleme controversate de la fiecare materie**
  - Care sunt conflictele de opinie sau valori regăsite în materii?
  - Unde găsiți diversitate – religioasă, culturală, politică sau de altă natură?
  - Ce probleme pot fi abordate din mai multe perspective?
- ▶ **Colaborați cu șefii de catedră sau de an, cu profesorii și cu elevii pentru a dezvolta abordări eficiente și interesante de predare și învățare.**
  - Care sunt rolurile diferite pe care și le pot asuma profesorii?
  - Ce abilități sunt necesare pentru stimularea și gestiunea unor discuții eficiente?
  - Cum pot profesorii să încurajeze elevii să empatizeze cu perspectivele celorlalți?
  - Cum pot deschide subiecte în mod echilibrat?
  - Cum pot gestiona probleme complexe sau pentru care nu au suficient context?

- ▶ **Identificați un mijloc de supervizare a predării problemelor controversate la toate materiile**
  - Care sunt avantajele numirii unui „coordonator” sau „mentor”?
  - Ce abilități ar trebui să aibă cineva pentru a îndeplini un astfel de rol?
  - Ce responsabilități ar avea?
  - Ar fi mai eficientă o echipă, în loc de o persoană?
  - Dacă da, cum ar trebui aleasă echipa?
  - Cum ar împărți responsabilitățile?
- ▶ **Evaluarea procedurilor de gestiune a riscului**
  - Care sunt punctele cele mai vulnerabile ale școlii?
  - Pot fi părinții contactați ușor dacă este necesar?
  - Ce proceduri există pentru gestiunea presei, inclusiv a rețelelor de socializare?
  - Aveți o motivație pentru predarea problemelor controversate care poate fi comunicată presei cu ușurință?
  - Știe toată lumea ce faceți pentru a proteja și susține elevii în cazul unui eveniment extern sau a unei probleme ce poate avea impact asupra comunității școlii?

4. Planificarea acțiunii

Posibile acțiuni

- ▶ **Identificați punctele forte ale predării problemelor controversate**
  - Ce bune practici există deja?
  - Cum se poate evolua, pornind de la acestea?
  - Ce fel de expertiză au membrii personalului?
  - Cum poate fi folosită?
- ▶ **Identificați arii ce pot fi dezvoltate**
  - Cât de încurajator este mediul de învățare al școlii?
  - Cum este implementat curriculumul?
  - Cât de bine este înțeleasă motivația din spatele predării problemelor controversate?
  - Cât de eficiente sunt metodele pedagogice folosite de profesori?
  - Cât de consecventă este predarea de la o materie la alta?
  - Cât de eficientă este vocea elevilor?
  - Sunt suficiente procedurile de gestiune a riscului?
  - Cât de mult înțeleg și susțin părinții abordarea școlii cu privire la problemele controversate?
  - Este ghidarea și/sau susținerea personală pentru profesori sau elevi accesibilă la nevoie?
- ▶ **Identificați nevoile personalului**
  - Cât de bine înțeleg profesorii motivația din spatele predării problemelor controversate?
  - Cât de confortabil se simt cu rolul/rolurile lor de la clasă?
  - Cât de bine se pricep la facilitarea discuțiilor, folosind întrebări eficiente, gestionând emoțiile elevilor etc.?
  - Cât de bine se pricep la identificarea problemelor controversate din materiile pe care le predau?
  - Cât de încrezători sunt să gestioneze controversele în afara clasei, de exemplu pe coridoare sau la locurile de joacă?
- ▶ **Identificați resursele necesare**
  - De ce fel de materiale de formare este nevoie?
  - Ar avea sens intervenția unor facilitatori sau susținători externi, cum ar fi autoritățile locale sau agenții guvernamentale, ONG-uri, universități sau alte școli?
- ▶ **Dezvoltați un plan de acțiune**
  - Ce fel de rezultate doriți să aveți?
  - Ce metode veți folosi?
  - Care este intervalul în care doriți să obțineți aceste rezultate?
  - Cine sunt persoanele cheie pe care ar trebui să le implicați și care ar fi rolul fiecăreia?

5. Monitorizare și evaluare

Posibile acțiuni

- ▶ **Identificați criteriile succesului**
  - Cum veți ști dacă planurile dumneavoastră de gestiune a problemelor controversate sunt pe drumul cel bun?
  - Ce fel de rezultate ați vrea să vedeți? De exemplu, mai multă consecvență în predare și învățare, creșterea nivelului încrederii profesorilor, relații îmbunătățite între diverse grupuri, rezultate mai bune?
- ▶ **Stabiliți procedurile de monitorizare, evaluare și verificare**
  - Cum veți monitoriza progresul?
  - Ce metode veți folosi? De exemplu, chestionare pentru elevi și profesori, grupuri de lucru, observarea lecțiilor?
- ▶ **Identificați dovezile ce vor fi adunate, când vor fi adunate și de către cine**
  - Ce fel de dovezi vă vor arăta că abordarea dumneavoastră funcționează? De exemplu, nivelul de satisfacție al elevilor și/sau profesorilor, o atmosferă mai incluzivă, rezultate mai bune la teste și examinări?
- ▶ **Asigurați-vă că personalul primește feedback constant cu privire la modul în care progresează**
  - Ce fel de feedback veți da personalului și în ce formă? De exemplu, rapoarte orale din partea conducerii la consilii profesoriale, rapoarte de la șefii de catedră?

Anexa 2

Gestiunea problemelor controversate: implicarea conducerii și a directorilor școlii – Document orientativ

---

Introducere

Scop

Într-o Europă cu mișcări rapide ale unei populații tot mai diverse, modul în care școlile gestionează controversele și problemele controversate este mai important ca niciodată.

Ce anume este controversat în școală diferă de la o țară la alta și se schimbă cu timpul. Exemple tipice de probleme controversate în Europa de azi includ: migrația; refugiații; genul și sexualitatea – în special drepturile persoanelor LGBT; îmbrăcămintea și simbolistica religioasă în viața publică; extremismul și strategiile anti-terorism; abuzul copiilor; măsurile de austeritate și natura guvernării europene.

Deși este tentant pentru școli să evite orice subiect dificil, acest lucru ar fi o greșeală. Beneficiile educaționale ale predării problemelor controversate sunt copleșitoare. Îi ajută pe copii și tineri să își aprofundeze cunoașterea materiilor, să își dezvolte gândirea analitică și critică și să devină per ansamblu mai civici. Predarea problemelor controversate este percepută tot mai mult ca mijloc de a dezamorsa conflictele și de a remedia dezacordurile, atât în școală cât și în societate. Este văzută ca mijloc de dezvoltare a unor valori împărtășite și de construire a rezistenței în fața extremismului și a comportamentelor riscante.

Școlile nu mai pot pretinde că problemele controversate nu există, din următoarele motive:

În primul rând, curriculumul școlii nu este imun în fața criticii: oricând pot apărea obiecții din partea unor grupuri cu păreri conflictuale.

În al doilea rând, elevii vor adresa mereu întrebări neprevăzute.

În al treilea rând, copii și tineri văd și citesc despre probleme controversate în presă, inclusiv pe rețelele de socializare (pe telefoanele mobile, pe tablete, computere etc.) Mulți dintre ei au experiențe directe cu impactul acestor probleme asupra vieții lor de zi cu zi.

Luarea în serios a controverselor și a problemelor controversate ridică o serie de întrebări importante pentru școli – nu doar despre metodele și abordările de predare de la clasă, ci și despre conducere și gestiune: de exemplu, în raport cu dezvoltarea politicilor, planificarea curriculumului, formare, susținerea profesorilor, controlul calității și anxietățile părinților.

Acest document orientativ se concentrează pe unele din aceste întrebări din perspectiva conducerii școlii și oferă un scurt context teoretic pentru aceste instrumente de auto reflecție.

Apariție

Documentul orientativ a fost dezvoltat prin programul de proiecte pilot „Drepturile omului și democrația în acțiune”, organizat la comun de Consiliul Europei și de Comisia Europeană. Formează o resursă de dezvoltare profesională alături de instrumentul de reflecție și pachetul de formare al profesorilor Să trăim cu controversa, resursă ce susține toate aspectele muncii școlii în această zonă.

Resursa ar trebui văzută ca promotor al valorilor fundamentale ale Consiliul Europei – democrație, drepturile omului și statul de drept – iar conceptul de educație ca zid de apărare în fața relelor societății, cum ar fi extremismul și radicalizarea tinerilor, xenofobia și antisemitismul, violența și discursul instigator, neîncrederea în politică și politicieni și efectul negativ al măsurilor de austeritate.

A fost creată și implementată de reprezentativi ai tuturor țărilor din Europa care au fost implicate în proiectul pilot.

Contextul

Preocuparea publică apărută în urma unui număr de incidente celebre de violență și dezordine socială în diferite țări europene s-a suprapus cu o nouă gândire în educația pentru democrație și drepturile omului, axată pe transformarea problemele controversate într-o prioritate educațională în școli.

În primul rând, incidente precum revoltele din Londra și crimele din Norvegia din 2011, atacul asupra *Charlie Hebdo* și atentatele de la Paris din 2015, atentatele sinucigașe din Belgia și atacul din Nisa în 2016 și efectul pe care l-a avut desfășurarea crizei refugiaților din Africa de nord și din Orientul Mijlociu asupra Europei, au dus la o evaluare de ansamblu a rolului pe care îl joacă școlile în dezvoltarea morală și civică a tinerilor, o necesitate cu rezonanță în toată Europa.

În al doilea rând, politicile europene de educație pentru democrație și drepturile omului a evoluat, de la exerciții din cărți și cunoștințe teoretice, la accentul pus pe învățare activă și participativă și implicarea în probleme „din viața reală”. Există un consens tot mai larg că cetățenia democratică, respectul pentru drepturile omului și înțelegerea interculturală sunt învățate mai eficient „făcând” decât acumulând informații. Drept urmare, curriculumul european pentru cetățenie democratică și drepturile omului a fost deschis pentru a include tipuri de conținut noi, neașteptate și controversate.

Deschiderea curriculumului spre probleme controversate și dificile ridică o serie de întrebări din partea școlilor. În primul rând, se pune problema metodelor de predare și a abordărilor de la clasă. La întrebările de această natură și la cel mai bun mod de a le aborda, răspunde pachetul de formare al profesorilor *Trăind printre controversă* (Kerr și Huddleston, 2015).

În contextul de față însă, apar și întrebări pentru conducerea și directorii școlii – de exemplu, cum să:

- ▶ încurajeze personalul să abordeze și să se simtă confortabil predând probleme controversate în cadrul tuturor materiilor din curriculum;
- ▶ susțină personalul la clasă și în interacțiunile cu părinții;
- ▶ asigure accesul profesorilor la formarea de care au nevoie pentru a gestiona probleme dificile în siguranță și cu sensibilitate;
- ▶ creeze oportunități pentru discutarea problemelor controversate în afara și în cadrul clasei; de exemplu, la adunări, consiliile elevilor, grupuri de discuție;
- ▶ dezvolte și mențină calitatea predării și consecvența abordării în toată școala;
- ▶ creeze un etos și o cultură de susținere în școală;
- ▶ abordeze anxietățile părinților și ale altor părți interesate, inclusiv presa.

Literatura de specialitate

În ultimii 30-40 de ani, a existat o creștere lentă dar certă în cantitatea de publicații care argumentează în favoarea predării problemelor controversate ca element central în educația pentru cetățenie democratică și drepturile omului. Totodată, au fost evidențiate provocările cu care au de-a face profesorii atunci când gestionează astfel de probleme la clasă.

Printre aceste publicații se numără cărți, precum Berg et al., 2003; Claire și Holden, 2007; Cowan și Maitles, 2012; Hess, 2009; Stradling et al., 1984), jarticole de jurnal, cum ar fi, Ashton și Watson, 1998; Clarke, 1992; Dearden,

1981; Kelly, 1986; Soley, 1996; Wilkins 2003) și o serie de ghiduri practice și resurse online pentru profesori (cum ar fi Huddleston și Kerr, 2006; CitizED, 2004; Citizenship Foundation, 2004; Clarke, 2001; Crombie și Rowe, 2009; City of Dublin Vocational Education Committee, 2012; Fiehn, 2005; Oxfam, 2006; Richardson, 2011).

Definirea „problemelor controversate”

Termenul de „probleme controversate” este folosit diferit în locuri diferite. Totuși diferențele nu sunt semnificative. Acestea par să reflecte mai degrabă diferite variațiuni pe aceeași temă, decât concepte drastic diferite.

Pot fi definite drept probleme care „trezesc sentimente puternice și divid comunitățile și societatea”.

Problemele controversate sunt de obicei descrise ca fiind dispute sau probleme pe o anumită temă, care trezesc emoții puternice, generează explicații conflictuale și soluții bazate pe credințe, valori sau interese diferite și care au drept rezultat o diviziune socială. Astfel de probleme sunt adesea complexe și nu pot fi reconciliate prin simpla aducere de dovezi.

Totuși, acest potențial al problemelor controversate de a trezi emoții puternice, la clasă și în afara ei, este motivul pentru care este problematică abordarea lor la școală. Pentru mulți, trăsătura definitorie a problemelor controversate este sensibilitatea politică. Adică, tendința de a trezi suspiciunea, furia sau grija publică – printre elevi, părinți, conducerea școlii, lideri religioși și comunitari, autoritățile publice și chiar printre profesori sau alți angajați ai școlii.²²

Poate fi util să distingem între două tipuri de probleme controversate: probleme de durată, precum diviziile și tensiunile sectare dintre diferite grupuri din mai multe țări europene; și probleme recente precum îngrijorarea tot mai accentuată cu privire la extremismul religios, violența, îndoctrinarea și radicalizarea tinerilor europeni, sau frecvența tot mai mare a cyberbullyingului și a furtului de identitate online.

Ambele tipuri de controversă pun probleme profesorilor, însă în moduri diferite. Problemele de lungă durată pun probleme cu privire la modul de abordare, găsind ceva nou de spus, fără a perpetua alienarea unor anumite grupuri sau a anumitor indivizi. Problemele recente sunt o provocare din cauza nevoii de a răspunde unor discuții spontane ale elevilor, de a găsi informații cu privire la subiect și de a determina poziția pe care profesorul ar trebui să o ia.

Deoarece atitudinile se schimbă și circumstanțele variază, ceea ce este considerat controversat la un moment dat, poate părea inofensiv la un alt moment, și ce este controversat într-un loc, poate să nu fie în altul. De exemplu, ideea unei asigurări medicale gratuite este foarte controversată în Statele Unite ale Americii, și deloc controversată în Europa.²³ Problemele legate de orientarea sexuală și diferențele religioase pot fi abordate cu ușurință în anumite țări europene, dar în altele poate fi mult mai greu. În mod similar, ce este controversat într-o școală, sau chiar într-o clasă, poate fi chiar banal în alta.²⁴

Stradling (1984) face distincția între probleme controversate superficiale, și cele care sunt controversate prin natura lor. Cele din prima categorie pot fi soluționate cu dovezi. Cele din a doua categorie derivă din dezacorduri bazate pe credințe fundamentale sau judecăți de valoare, și sunt mult mai greu de reconciliat.²⁵

Beneficiile educaționale ale predării problemelor controversate

Stradling (1984) împarte justificările educaționale în favoarea predării problemelor controversate în două categorii: „bazate pe produs” și „bazate pe proces”.

22. Stradling (1984) p. 2.

23. Hess (2009).

24. Stradling (1984).

25. Stradling (1984), p. 2.

a. Justificări bazate pe produs

Aici, problemele sunt importante în sine, fie pentru că sunt legate de „probleme sociale, politice, economice sau morale ale vremii noastre”, fie pentru că sunt „direct relevante în viața elevilor”.²⁶ Acesta a fost unul dintre motivele principale pentru predarea problemelor controversate înaintate în raportul Crick (1998) în Marea Britanie:

Problemele controversate sunt importante în sine, și omiterea de informații cu privire la acestea ar însemna o lacună în experiența educațională a tinerilor, ar fi un eșec în pregătirea acestora pentru viața de adulți.²⁷

Un argument ușor diferit este că predarea problemelor controversate nu este importantă doar pentru că învățarea în sine este valoroasă, ci și pentru a compensa pentru maniera părtinitoare și confuză în care sunt prezentate unele probleme în presă și pe rețelele de socializare accesate de copiii și tinerii de azi. Scarratt și Davison (2012) observă:

Evoluția mass media a expus tot mai mult copiii la probleme sensibile, care necesită demistificare și discuții.²⁸

O versiune recentă a acestui argument este că predarea problemelor controversate le oferă școlilor o oportunitate de a prezenta o alternativă la ideologiile extremiste (National Union of Teachers, 2015). Această abordare este considerată ca fiind cea mai eficientă atunci când elevii sunt încurajați să își construiască propria versiune asupra lumii (Jamieson, 2015).

b. Justificări bazate pe proces

În justificările bazate pe proces, esența problemelor controversate este văzută ca fiind mai puțin importantă decât competențele de învățare sau atitudinile și comportamentele civice care pot fi generate prin abordarea lor. Printre ele se numără:

- ▶ La fiecare materie – de exemplu, înțelegerea faptului că nu ar trebui să ne temem de controversă, ci să o luăm ca parte din viața într-o democrație, abilitatea de a discuta probleme controversate într-un mod civilizat și productiv, strategii pentru implicare în astfel de conversații, înțelegerea faptului că părerile fiecăruia sunt importante în democrație.²⁹
- ▶ La nivelul curriculumului – de exemplu, abilități lingvistice și de comunicare, abilități interpersonale și de încredere în sine,³⁰ dezvoltarea proceselor cognitive superioare și a abilităților de dialog,³¹ procesarea informației, raționarea, cercetarea, gândirea creativă și abilitățile de evaluare.³²
- ▶ Comportamentul civic – de exemplu, interes mai mare în politică,³³ valori pro-democratice, implicare mai mare în politică,³⁴ mai multe cunoștințe civice, interes mai mare pentru discutarea problemelor publice în afara școlii, este mai probabil ca tinerii să afirme că vor vota și vor face voluntariat ca adulți.³⁵

Valori comune și rezistența la extremism

În ultimii ani a crescut interesul cu privire la modul în care discutarea problemelor actuale poate ajuta copiii și tinerii să își construiască valori comune și rezistența la extremism. Mai multe aspecte conexe acestui lucru pot fi identificate în literatură.

a. Dialogul democratic

Discutarea problemelor actuale este considerată o metodă bună de a ajuta tinerii să învețe să se implice în dialog democratic. Dialogarea cu cei ce au valori diferite și stiluri de viață diferite este o parte esențială a procesului democratic, fundamentală pentru construirea unor valori comune în societate. Dezvoltarea abilităților

26. Stradling (1984), p. 3.

27. Crick report (1998), 10.4.

28. Scarratt și Davison (2012), p. 38.

29. Hess (2009), p.162.

30. Claire și Holden (2007).

31. Wegerif (2003).

32. Lambert și Balderstone (2010), p. 142.

33. Soley (1996).

34. Hess (2009), p. 31.

35. Civic Mission of Schools report, citat de Hess (2009) p28.

elevilor de a discuta, în special în raport cu „probleme controversate” sensibile este identificată ca fiind o competență importantă a profesorului în instrumentul Consiliului Europei pentru competențele profesorilor pentru educația pentru cetățenie democratică și drepturile omului.

b. Coeziune socială

Se pune accentul pe utilizarea problemelor controversate ca instrument de accentuare a coeziunii și ca antidot la forțele ce divid societatea (Brown et al. 2012; Gross și Davies, 2015). Educația este văzută drept „o armă puternică împotriva extremismului, care încearcă să accentueze diviziunea și diferențele dintre indivizi și comunități și exploatează frica bazată pe ignoranță sau prejudecăți”.³⁶ Ghidurile oficiale pentru școlile din Anglia de exemplu, subliniază rolul predării lor în „punerea sub semnul întrebării a narațiunilor extremiste”, „promovarea drepturilor omului” și „construirea unor comunități puternice, sigure și coezive”.³⁷ Școlile sunt încurajate să ofere elevilor oportunități să „înțeleagă, cunoască și interacționeze cu oameni din diferite credințe, culturi și contexte, promovând valorile comune, recunoscând totodată diversitatea din comunități”.³⁸ Factorii identificați ca promotori ai coeziunii sociale includ pedagogiile de la clasă și un mediu școlar democratic (Shuayb, 2012).

c. „Spații sigure”

Cercetarea cu privire la eficiența diferitelor abordări în construirea rezistenței la extremism sugerează că formarea unor „spații sigure” pentru discutarea problemelor controversate este o:

caracteristică vitală a oricărei metode de predare sau de intervenție menită să construiască rezistența la extremism.³⁹

Un „spațiu sigur” este mai mult decât un spațiu fizic în care elevii nu sunt în pericol. Este:

un mediu în care practicanții și participanții au discuții bogate și relevante despre probleme controversate și în care tinerii se simt în siguranță discutând astfel de probleme.⁴⁰

Un „spațiu sigur” înseamnă o garanție ca tinerii își poată exprima perspectivele, indiferent care ar fi și cum s-ar putea reacționa la ele; să poată pune întrebări fără să se teamă că ar fi considerate „stupide” sau „greșite”; și să poată reacționa când consideră că o perspectivă sau o întrebare adresată de altcineva li se pare ofensatoare sau inacceptabilă.

d. Clasa ca „forum civic”

O idee similară este noțiunea de clasă ca „forum civic”. În contextul discuțiilor de la clasă, elevii ar trebui tratați ca niște cetățeni de sine stătători, nu ca viitori cetățeni. Clasa ar trebui văzută:

nu doar ca model de forum civic, ci și ca unul adevărat iar discuțiile civice să nu fie „doar vorbe”, ci o formă de cetățenie activă adevărată.⁴¹

e. Un etos și o cultură de susținere în școală

Se știe de mult timp că elevii învață nu doar din ce li se predă explicit la clasă, ci și din ce experimentează implicit în viața de zi cu zi la școală. Educația pentru cetățenie este deci cel mai eficientă când are loc în școli care demonstrează că sunt un model de valori democratice și ale drepturilor omului și că includ aceste elemente în viața de zi cu zi. În mod similar, discuțiile elevilor despre probleme actuale sunt mai eficiente în școlile în care modelul valorilor dialogului democratic și soluționarea colectivă a problemelor fac parte din procesul decizional de zi cu zi. Sugerează un etos care „are un standard înalt de corectitudine și respect pentru drepturile omului și în care fiecare se simte prețuit în mod egal și este încurajat să ia parte activ la viața școlii”.⁴²

36. Greater Manchester Police (2010), p.5.

37. Qualifications and Curriculum Development Agency (2010), p.9.

38. Qualifications and Curriculum Development Agency (2010), p.10.

39. Bonnell et al. (nd) p. 49.

40. Bonnell et al. (nd), p. 48.

41. Huddleston and Rowe (2015), p. 96.

42. Huddleston and Kerr (2006), p.82.

Lipsa de susținere pentru conducerea școlii

Deși este clar că rezultatele abordării problemelor controversate la școală sunt multe și ample și au implicații importante pentru conducerea și gestiunea școlii – cu foarte puține excepții (de exemplu Pierpoint (2014), Council for the Curriculum, Examinations and Assessment (nd)), aceste întrebări de ansamblu au fost ignorate total de surse. Literatura în general vizează doar pedagogia la clasă și ignoră aproape total rolul conducerii și al directorilor școlii.

Lipsesc cursurile de formare practice și actualizate și de susținere pentru directori și conducere când vine vorba de gestiunea controverselor și a problemelor controversate în școală. Puținele cursuri disponibile se învechesc cu rapiditate.

Nevoia de a acoperi această lacună a fost confirmată de rezultatele proiectului pilot pentru profesori *Trăind printre controversate*. Proiectul pilot a evidențiat rolul esențial al conducerii și al directorilor școlii în stabilirea modului în care sunt abordate problemele controversate în școli și cu privire la nevoia de formare și susținere actualizate (Kerr și Huddleston, 2015).

Pe acest rol și în special pe nevoia unei abordări la nivelul întregii școli ne axăm acum.

O abordare la nivelul întregii școli

O abordare la nivelul întregii școli în predarea problemelor controversate presupune mai mult decât un eveniment izolat sau un set de inițiative de formare – deși poate implica și aceste două elemente. Presupune colaborarea cu elevii, părinții, personalul și întreaga comunitate, pentru a pune o fundație solidă pe care să se construiască evoluția și îmbunătățirile în acest domeniu în mod sistematic.

De ce este nevoie de o astfel de abordare?

▶ **Viziune**

Ca să ia în serios predarea problemelor controversate, profesorii trebuie să fie convinși de beneficiile sale educaționale.

▶ **Formare**

Profesorii au nevoie de abilități de facilitare de ordin superior pentru a aborda problemele controversate într-o manieră sigură și sensibilă, abilități care nu sunt în mod normal exersate în formările profesorilor sau în dezvoltarea profesională continuă.

▶ **Susținere**

Dată fiind natura potențial incendiară a anumitor probleme, profesorii trebuie să știe că au autoritatea și susținerea școlii pentru ceea ce fac și că se pot baza pe școală pentru ajutor în gestiunea unor probleme disciplinare sau în cazul în care părinții exprimă îngrijorări pe care nu le pot gestiona profesorii.

▶ **Griji personale și profesionale**

Pentru a se simți confortabil cu ideea de a preda probleme controversate, profesorii trebuie să aibă timp să își discute cu alții griji personale și profesionale – cu privire la anumite probleme și la modul în care ar putea fi abordate.

▶ **Dezvoltarea unei abordări comune în politici și practici**

Pentru dezvoltarea unei abordări comune pentru politicile și practicile legate de probleme controversate, angajații trebuie să aibă oportunități de colaborare și de discutare colectivă a metodelor de predare și a abordărilor.

▶ **Monitorizare și evaluare**

Pentru ca personalul să își îmbunătățească poziția și să progreseze în predarea problemelor controversate, trebuie să existe un mod agreeat de măsurare a succesului și de evaluare a eficienței practicilor.

▶ **Protecția copiilor și bunăstarea elevilor**

Copiii vulnerabili și elevii din grupuri minoritare au cele mai mari șanse să aibă dificultăți sau să fie afectați colateral de discutarea problemelor controversate, așadar aceștia au nevoie de atenție și supervizare.

▶ **Etosul și cultura școlară**

Dată fiind importanța etosului și a culturii școlare în dezvoltarea atitudinilor și valorilor elevilor, școala trebuie să se asigure că respectă vocea elevilor și că importanța dialogului este reflectată în etosul și cultura școlii.

► Consultarea părților interesate

Dacă se dorește discutarea politicilor cu privire la probleme controversate, școala trebuie să poată gestiona și coordona implicarea diverselor părți interesate.

► Relații externe și publice

Pentru a preveni temeri sau griji nefondate ale părinților și ale altor părți interesate, cu privire la gestiunea problemelor controversate, școala trebuie să poată răspunde eficient la dezinformare sau la zvonuri nefondate care se răspândesc în comunitatea locală, pe rețelele de socializare sau prin alte mijloace.

Rolul strategic al conducerii

O abordare la nivelul întregii școli necesită o abordare strategică a conducerii. Această abordare ar trebui să fie după cum urmează.

- **Activă** – axată pe dezvoltarea unei viziuni comune cu privire la gestiunea controverselor și a problemelor controversate în întreaga școală; pe comunicarea politicilor cu personalul și cu părțile interesate; pe formare; pe supervizarea implementării politicilor; pe monitorizarea calității implementării; pe evaluarea adaptării politicilor și pe stabilirea scopurilor de viitor.
- **Receptivă** – să răspundă prompt și empatic grijilor personale și profesionale ale profesorilor; nevoilor de susținere ale profesorilor și elevilor; și grijilor sau plângerilor părinților, ale altora sau din presă.
- **Pro activă** – căutând moduri să creeze noi oportunități în curriculum; un etos și o cultură școlară mai încurajatoare; strategii îmbunătățite de analiză a riscului; o susținere mai bună pentru grupurile vulnerabile și minoritare; și relații mai bune cu presa.

Relația cu alte politici școlare

Deși gestiunea controverselor și a problemelor controversate este o arie distinctă de gestiune, aceasta nu ar trebui văzută drept complet separată de alte arii ale școlii, ci ca fiind întrepătrunsă cu acestea. Există o suprapunere notabilă între politicile cu privire la problemele controversate și alte politici școlare; de exemplu, politicile cu privire la egalitatea de gen, combaterea bullyingului, bunăstarea și siguranța elevilor, coeziunea comunitară și anti radicalizarea.

Politicile cu privire la problemele controversate ar trebui deci să fie integrate în programul general al școlii și ar trebui luate drept parte din procesul de autoevaluare al școlii și din ciclul planului de dezvoltare.

Concluzii

- Este clar din literatură că beneficiile educaționale ale predării problemelor controversate sunt notabile și vaste și că este importantă includerea unui conținut controversat pentru o educație eficientă pentru cetățenie democratică și drepturile omului în Europa de azi, și chiar dincolo de ea.
- Contribuția profesorilor la predarea problemelor controversate este foarte importantă, atât pentru construirea unor valori comune și pentru rezistența la extremism, cât și pentru crearea unor „spații sigure”, în care elevii din diferite contexte și stiluri de viață pot să își discute deschis grijile, fără teamă.
- Este de asemenea clar că introducerea unor probleme actuale la clasă ridică întrebări, nu doar de pedagogie, ci și cu privire la rolul conducerii școlii – de exemplu cum ar trebui construită încrederea personalului în predarea problemelor controversate, cum ar trebui susținut personalul, atât la clasă, cât și în interacțiunile cu părinții, cum ar trebui oferite cursurile de formare, cum ar trebui menținută consecvența în abordare în întreaga școală și cum ar trebui gestionate anxietățile părinților și ale părților interesate.
- Rolul conducerii școlii este esențial – nu doar pentru a supraveghea dezvoltarea și implementarea politicilor, ci și pentru a da tonul general pentru modul în care sunt abordate problemele controversate. Membrii conducerii școlii ar trebui să acționeze ca apărători ai dialogului democratic și ai respectului față de diferențe și ar trebui să fie pregătiți să includă aceste calități în managementul școlar.
- Natura publică a problemelor controversate și rezonanța lor în comunitatea școlară sugerează nevoia unei abordări comune în dezvoltarea politicilor, la care participă personalul, elevii mici și mari, părinții și alte părți interesate. Necesită totodată o abordare comună pentru dezvoltarea practicilor, în care profesorii se adună pentru a discuta probleme și idei și cad de acord asupra unor abordări și metode.

- ▶ Organizarea și coordonarea procesului decizional cu privire la problemele controversate pe bază de colaborare presupune o abordare la nivelul întregii școli – una care aduce împreună elevi, personal, părinți și comunitatea întreagă și care atinge, măcar în principiu, fiecare aspect al muncii școlii.
- ▶ O abordare la nivelul întregii școli necesită o formă de management care este totodată activă (promovează bune practici în toată școală), receptivă (răspunde noutăților și evenimentelor neplanificate) și proactivă (promovează factori ce susțin bunele practici și minimizează riscul potențial).
- ▶ Dezvoltarea încrederii personalului în gestiunea sigură și sensibilă a problemelor controversate este o responsabilitate esențială a echipei de conducere. Asigurarea unor cursuri de formare de calitate și a unor oportunități de autodezvoltare la școală sunt foarte importante pentru îmbunătățirea școlii în acest domeniu.
- ▶ O altă responsabilitate esențială a conducerii este să asigure susținere pentru profesori – inclusiv ajutor practic cu probleme care apar la clasă sau în interacțiunile cu părinții.
- ▶ Învățarea de la clasă nu ar trebui luată izolat. Ce are loc la clasă are un efect, bun sau rău, la nivelul întregii școli. În mod similar, etosul și cultura școlii au un efect asupra evenimentelor de la clasă. Dezvoltarea unui etos și a unei culturi de susținere este deci un aspect important al politicilor și practicilor școlare.
- ▶ Problemele controversate variază de la un loc la altul și în timp. Așadar, este important ca politicile și practicile cu privire la problemele controversate să aibă o anumită flexibilitate și să ia în considerare nevoia de adaptare a metodelor de predare și a abordărilor, în funcție de nevoile punctuale. Ar trebui luată în considerare în special bunăstarea copiilor cu nevoi educative speciale și cea a copiilor din contexte vulnerabile sau minoritare.
- ▶ O abordare de colaborare la nivelul întregii școli cu privire la problemele controversate are implicații semnificative pentru planificarea și alocarea resurselor școlii – inclusiv în legătură cu dezvoltarea și implementarea politicilor, dezvoltarea și susținerea personalului, materialele de predare și relațiile externe.
- ▶ Politicile și practicile cu privire la probleme controversate nu ar trebui văzute drept independente, ci drept părți constitutive în alte arii vizate de școală, cum ar fi egalitatea de gen, diversitatea și reducerea violenței. Dezvoltarea și actualizarea politicilor ar trebui integrată în ciclul anual de autoevaluare și de îmbunătățire al școlii.
- ▶ Cu foarte puține excepții, rolul conducerii școlii a fost aproape în totalitate ignorat de surse. Nu există suficiente materiale de formare practice și actualizate pentru conducerea școlii în raport cu planificarea și gestiunea predării problemelor controversate. Puținele surse existente devin perimate și necesită revizie. Este nevoie urgentă de noi materiale de formare și/sau susținere în acest domeniu.

Recomandări

Pe baza concluziilor de mai sus, se recomandă următoarele.

- ▶ Gestiunea problemelor controversate ca problemă a întregii școli ar trebui considerată o arie prioritară de dezvoltare în formarea profesională a conducerii școlii.
- ▶ Ar trebui create noi instrumente și materiale de gestiune pentru a ajuta conducerea școlii să dezvolte o abordare strategică în predarea problemelor controversate potrivită pentru fiecare școală.
- ▶ Aceste instrumente și materiale ar trebui să aibă drept scop principal dezvoltarea unor valori comune și a unei rezistențe la extremism în școli și în comunitatea mai largă.
- ▶ Ar trebui să aibă drept punct de pornire noțiunea de „spațiu sigur” – crearea unor oportunități frecvente în școală pentru ca elevii să își poată exprima liber și fără teamă perspectivele cu privire la controverse publice actuale.
- ▶ Ar trebui să încurajeze stiluri de conducere și de management care promovează o abordare comună în crearea politicilor școlii – implicând personalul, elevii, părinții și comunitatea școlii ca ansamblu.
- ▶ Ar trebui să poată fi integrate în ciclul deja existent de autoevaluare și de îmbunătățire a școlii.
- ▶ Aceste instrumente ar trebui să fie legate de și folosite alături de materiale de formare pentru profesori publicate în pachetul de dezvoltare profesională *Trăind printre controverse*.
- ▶ Ar trebui să fie aplicabile și accesibile tuturor statelor membre UE, în toate fazele educative și în orice tip de școală.

Referințe și resurse

- Ashton E. și Watson B. (1998), "Values education: a fresh look at procedural neutrality", *Educational Studies*, 24(2), pp.183-93.
- Berg W., Graeffe L. and Holden C. (2003), *Teaching controversial issues: a European perspective*, London Metropolitan University, Londra.
- Brett P., Mompoin-Gaillard P. and Salema M-H. (2009), *How all teachers can support citizenship and human rights education: a framework for the development of competences*, Consiliul European, Strasbourg.
- Brown et al. (2012), *Democratic citizenship in schools: teaching controversial issues, traditions and accountability*, Dunedin Academic Press, Edinburgh.
- City of Dublin Vocational Education Committee (CDVEC) (2012), *Tackling controversial issues in the citizenship classroom: a resource for citizenship education*, CDVEC Curriculum Development Unit/Professional Development Service for Teachers, Dublin.
- CitizED (2004), *Teaching controversial issues: briefing paper for trainee teachers of citizenship education teachers*, CitizED, Londra.
- Claire H. și Holden C. (eds) (2007), *The challenge of teaching controversial issues*, Trentham Books Ltd, Stoke-on-Trent.
- Clarke P. (1992), "Teaching controversial issues", *Green Teacher* 31, Green Teacher, Niagara Falls, New York.
- Cowan P. și Maitles H. (2012), *Teaching controversial issues in the classroom: key issues and debates*, Continuum, Londra.
- Crick report (1998), *Education for citizenship and the teaching of democracy in schools*, Qualifications and Curriculum Authority, Londra.
- Dearden R. F. (1981), "Controversial issues in the curriculum", *Journal of Curriculum Studies*, 13, (1), pp. 37-44.
- Fiehn J. (2005), *Agree to disagree: citizenship and controversial issues*, Learning and Skills Development Agency, Londra.
- Frank S. și Huddleston T. (2009), *Schools for society: learning democracy in Europe. A handbook of ideas for action*, Alliance Publishing Trust/ Network of European Foundations, Londra.
- Gross Z. și Davies L. (2015), *The contested role of education in conflict and fragility*, Sense Publishers, Rotterdam.
- Hess D. E. (2009), *Controversy in the classroom: the democratic power of discussion*, Routledge, Londra.
- Huddleston T. și Kerr D. (2006), *Making sense of citizenship: a continuing professional development handbook*, John Murray, Londra.
- Huddleston T. (ed.) (2014), *Democracy in the making: good practices from five years of regional summer academies "Democracy at School and Human Rights in Action"*, Council of Europe/ European Wergeland Centre, Strasbourg.
- Huddleston T. și Rowe D. (2015), "Discussion in citizenship", in Gearon L. (ed.), *Learning to teach citizenship in the secondary school: a companion to school experience*, pp. 94-103, Taylor and Francis, Abingdon.
- Kelly T. (1986), "Discussing controversial issues: four perspectives on the teacher's role", *Theory and Research in Social Education*, 14(2), pp. 113-118.
- Kerr D. și Huddleston T. (eds) (2015), *Living with controversy: teaching controversial issues through education for democratic citizenship and human rights (EDC/HRE)*, Consiliul European, Strasbourg.
- Lambert D. și Balderstone D. (2010), *Learning to teach geography in the secondary school: a companion to school experience*, Routledge, Londra.
- Oxfam (2006), *Teaching Controversial Issues*, Oxfam, Oxford.
- Philpott S. et al. (2013), "Controversial issues: to teach or not to teach? That is the question", *Georgia Social Studies Journal*, Spring 2011, 1, (1), pp. 32-44.
- Scarratt E. și Davison J. (ed.) (2012), *The media teacher's handbook*, Routledge, Abingdon.

- Shuayb M. (2012), *Rethinking education for cohesion: international case studies*, Palgrave Macmillan, Londra.
- Soley M. (1996), "If it's controversial, why teach it?", *Social Education*, January, pp. 9-14.
- Stradling R., Noctor M. și Baines B. (1984), *Teaching controversial issues*, Edward Arnold, Londra.
- Wegerif R. (2003), "Reason and creativity in classroom dialogues", *Language and Education*, 19 (3), pp. 223-237.
- Wilkins A. (2003), "Controversy in citizenship is inevitable", *Citizenship News*, Learning and Skills Development Agency, Londra.

Resurse Online

- Association for Citizenship Teaching (ACT) (2014), CPD Module 9, Teaching about controversial issues: www.teachingcitizenship.org.uk/resource/act-citizenship-cpd-module-9-teaching-about-controversial-issues/; CPD Module B, Controversial issues in citizenship (Primary): www.teachingcitizenship.org.uk/resource/act-citizenship-cpd-module-b-controversial-issues-citizenship-primary/. Accessed 29 July 2016.
- Bonnell J. et al. (nd), "Teaching approaches that help build resilience to extremism among young people", Office for Public Management/National Foundation for Educational Research: www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/182675/DFE-RR119.pdf. Accessed 15 July 2016.
- Council for the Curriculum, "Examinations and Assessment" (nd), Teaching controversial issues at key stage 3: www.nicurriculum.org.uk. Accessed 21 July 2016.
- Citizenship Foundation (2004), "Teaching about controversial issues": www.citizenshipfoundation.org.uk/lib_res_pdf/0118.pdf. Accessed 17 July 2016.
- Clarke P. (2001), "Teaching controversial issues: a four-step classroom strategy for clear thinking on controversial issues": www.bced.gove.bc.ca.abed. Accessed 18 July 2016.
- Crombie B. and Rowe D. (2009), "Dealing with the British National Party and other radical groups: guidance for schools": www.citizenshipfoundation.org.uk/lib_res_pdf/1338.pdf. Accessed 13 July 2016.
- Department for Education (2015), "The Prevent duty – Departmental advice for schools and childcare providers": www.gov.uk/government/publications/protecting-children-from-radicalisation-the-prevent-duty, Department for Education, London. Accessed 29 July 2016.
- Greater Manchester Police (GMP) (2010), "Teaching controversial issues to support the DfCSF toolkit on Prevent" (teacher training manual): <http://manchesterschoolsalliance.co.uk/assets/Teaching-Controversial-Issues-teacher-training-manual-.pdf>. Accessed 22 July 2016.
- National Union of Teachers (NUT) (2015), "Education and extremism: advice for members in England and Wales": www.teachers.org.uk/files/prevent-strategy.doc. Accessed 5 July 2016.
- Jamieson A. (2015), "The Prevent duty: addressing extremism in the classroom": www.sec-ed.co.uk/best-practice/the-prevent-duty-addressing-extremism-in-the-classroom/. Accessed 24 July 2016.
- Pierpoint S. (2014), "How can schools prepare for discussions of controversial issues? (Part II)": <http://learnerlog.org/socialstudies/how-can-schools-prepare-for-discussions-of-controversial-issues-part-ii/>. Accessed 25 July 2016.
- Personal, Social, Health and Economic Education Association (2013), "Teaching 'sensitive' issues": www.pshe-association.org.uk/content.aspx?CategoryID=1173. Accessed 30 July 2016.
- Qualifications and Curriculum Development Agency (QCDA) (2010), "Community cohesion in action: a curriculum planning guide for schools": www.globalfootprints.org/files/zones/teach/Key_GL_Documents/QCDAcommunitycohesion.pdf. Accessed 18 July 2016.
- Richardson R. (2011), "Five principles on teaching about controversial issues": www.insted.co.uk/guide.html. Accessed 4 July 2016.

Sales agents for publications of the Council of Europe Agents de vente des publications du Conseil de l'Europe

BELGIUM/BELGIQUE

La Librairie Européenne -
The European Bookshop
Rue de l'Orme, 1
BE-1040 BRUXELLES
Tel.: + 32 (0)2 231 04 35
Fax: + 32 (0)2 735 08 60
E-mail: info@libeurop.eu
<http://www.libeurop.be>

Jean De Lannoy/DL Services
c/o Michot Warehouses
Bergense steenweg 77
Chaussée de Mons
BE-1600 SINT PIETERS LEEUW
Fax: + 32 (0)2 706 52 27
E-mail: jean.de.lannoy@dl-servi.com
<http://www.jean-de-lannoy.be>

BOSNIA AND HERZEGOVINA/ BOSNIE-HERZÉGOVINE

Robert's Plus d.o.o.
Marka Marulića 2/V
BA-71000 SARAJEVO
Tel.: + 387 33 640 818
Fax: + 387 33 640 818
E-mail: robertsplus@bih.net.ba

CANADA

Renouf Publishing Co. Ltd.
22-1010 Polytek Street
CDN-OTTAWA, ONT K1J 9J1
Tel.: + 1 613 745 2665
Fax: + 1 613 745 7660
Toll-Free Tel.: (866) 767-6766
E-mail: order.dept@renoufbooks.com
<http://www.renoufbooks.com>

CROATIA/CROATIE

Robert's Plus d.o.o.
Marasovičeva 67
HR-21000 SPLIT
Tel.: + 385 21 315 800, 801, 802, 803
Fax: + 385 21 315 804
E-mail: robertsplus@robertsplus.hr

CZECH REPUBLIC/ RÉPUBLIQUE TCHÈQUE

Suweco CZ, s.r.o.
Klecakova 347
CZ-180 21 PRAHA 9
Tel.: + 420 2 424 59 204
Fax: + 420 2 848 21 646
E-mail: import@suweco.cz
<http://www.suweco.cz>

DENMARK/DANEMARK

GAD
Vimmelskæft 32
DK-1161 KØBENHAVN K
Tel.: + 45 77 66 60 00
Fax: + 45 77 66 60 01
E-mail: reception@gad.dk
<http://www.gad.dk>

FINLAND/FINLANDE

Akateeminen Kirjakauppa
PO Box 128
Keskuskatu 1
FI-00100 HELSINKI
Tel.: + 358 (0)9 121 4430
Fax: + 358 (0)9 121 4242
E-mail: akatilaus@akateeminen.com
<http://www.akateeminen.com>

FRANCE

Please contact directly /
Merci de contacter directement
Council of Europe Publishing
Éditions du Conseil de l'Europe
F-67075 STRASBOURG Cedex
Tel.: + 33 (0)3 88 41 25 81
Fax: + 33 (0)3 88 41 39 10
E-mail: publishing@coe.int
<http://book.coe.int>

Librairie Kléber

1, rue des Francs-Bourgeois
F-67000 STRASBOURG
Tel.: + 33 (0)3 88 15 78 88
Fax: + 33 (0)3 88 15 78 80
E-mail: librairie-kléber@coe.int
<http://www.librairie-kléber.com>

GREECE/GRÈCE

Librairie Kauffmann s.a.
Stadiou 28
GR-105 64 ATHINAI
Tel.: + 30 210 32 55 321
Fax: + 30 210 32 30 320
E-mail: ord@otenet.gr
<http://www.kauffmann.gr>

HUNGARY/HONGRIE

Euro Info Service
Pannónia u. 58.
PF. 1039
HU-1136 BUDAPEST
Tel.: + 36 1 329 2170
Fax: + 36 1 349 2053
E-mail: euroinfo@euroinfo.hu
<http://www.euroinfo.hu>

ITALY/ITALIE

Licosa SpA
Via Duca di Calabria, 1/1
IT-50125 FIRENZE
Tel.: + 39 0556 483215
Fax: + 39 0556 41257
E-mail: licosa@licosa.com
<http://www.licosa.com>

NORWAY/NORVÈGE

Akademika
Postboks 84 Blindern
NO-0314 OSLO
Tel.: + 47 2 218 8100
Fax: + 47 2 218 8103
E-mail: support@akademika.no
<http://www.akademika.no>

POLAND/POLOGNE

Ars Polona JSC
25 Obroncow Street
PL-03-933 WARSZAWA
Tel.: + 48 (0)22 509 86 00
Fax: + 48 (0)22 509 86 10
E-mail: arspolona@arspolona.com.pl
<http://www.arspolona.com.pl>

PORTUGAL

Marka Lda
Rua dos Correiros 61-3
PT-1100-162 LISBOA
Tel: 351 21 3224040
Fax: 351 21 3224044
E mail: apoio.clientes@marka.pt
www.marka.pt

RUSSIAN FEDERATION/ FÉDÉRATION DE RUSSIE

Ves Mir
17b, Butlerova ul. - Office 338
RU-117342 MOSCOW
Tel.: + 7 495 739 0971
Fax: + 7 495 739 0971
E-mail: orders@vesmirbooks.ru
<http://www.vesmirbooks.ru>

SWITZERLAND/SUISSE

Planetis Sàrl
16, chemin des Pins
CH-1273 ARZIER
Tel.: + 41 22 366 51 77
Fax: + 41 22 366 51 78
E-mail: info@planetis.ch

TAIWAN

Tycoon Information Inc.
5th Floor, No. 500, Chang-Chun Road
Taipei, Taiwan
Tel.: 886-2-8712 8886
Fax: 886-2-8712 4747, 8712 4777
E-mail: info@tycoon-info.com.tw
orders@tycoon-info.com.tw

UNITED KINGDOM/ROYAUME-UNI

The Stationery Office Ltd
PO Box 29
GB-NORWICH NR3 1GN
Tel.: + 44 (0)870 600 5522
Fax: + 44 (0)870 600 5533
E-mail: book.enquiries@tso.co.uk
<http://www.tsoshop.co.uk>

UNITED STATES and CANADA/ ÉTATS-UNIS et CANADA

Manhattan Publishing Co
670 White Plains Road
USA-10583 SCARSDALE, NY
Tel: + 1 914 472 4650
Fax: + 1 914 472 4316
E-mail: coe@manhattanpublishing.com
<http://www.manhattanpublishing.com>

Council of Europe Publishing/Éditions du Conseil de l'Europe
F-67075 STRASBOURG Cedex

Tel.: + 33 (0)3 88 41 25 81 – Fax: + 33 (0)3 88 41 39 10 – E-mail: publishing@coe.int – Website: <http://book.coe.int>

Această publicație are scopul de a sprijini eforturile de gestionare a problemelor controversate la nivelul întregii școli. Această abordare este în beneficiul tinerilor și contribuie la eficiența Educației pentru Cetățenie Democratică și Drepturile Omului, dar și la protejarea și consolidarea societăților noastre democratice.

RO

Consiliul Europei este cea mai mare organizație în materie de drepturi ale omului de pe continent. Cuprinde 47 de state membre, inclusiv toate statele membre ale Uniunii Europene. Toate statele membre ale Consiliului Europei au aderat la Convenția Europeană a Drepturilor Omului, un tratat conceput pentru a proteja drepturile omului, democrația și statul de drept. Curtea Europeană a Drepturilor Omului supervizează implementarea Convenției la nivelul statelor membre.

www.coe.int

Statele membre ale Uniunii Europene au decis să își alăture cunoștințele, resursele și destinele. Împreună, au construit o zonă a stabilității, a democrației și a dezvoltării durabile, menținând totodată diversitatea culturală, toleranța și libertățile individuale. Uniunea Europeană este dedicată împărtășirii realizărilor și valorilor sale cu statele și popoarele de dincolo de limitele sale.

www.europa.eu

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE